

cejfe

Anàlisi descriptiu de les proves psicomètriques i projectives administrades a l'Equip d'Assessorament tècnic en l'Àmbit de Família de Catalunya (EATAF)

Ajut a la investigació 2019

Autors

Raquel Domínguez Segura, Natalia Lopez Balcells
i Gabriel Martí Agustí

Any 2020

El Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada ha editat aquesta recerca respectant el text original dels autors, que en són responsables de la correcció lingüística.

Les idees i opinions expressades en la recerca són de responsabilitat exclusiva dels autors, i no s'identifiquen necessàriament amb les del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Avís legal

Els continguts d'aquesta obra estan subjectes a una llicència de Reconeixement_no Comercial_Sense Obra derivada 4.0. Internacional (CC BY-NC-ND 4.0) de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, la distribució i la comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets (Generalitat de Catalunya, Centre d'Estudis Jurídics i formació Especialitzada) i no se'n faci un ús comercial. Aquesta obra no es pot transformar per generar obres derivades. La llicència completa es pot consultar a: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>

© **Generalitat de Catalunya**
Centre d'Estudis Jurídics
i Formació Especialitzada

RESUM

L'Equip d'Assessorament Tècnic en l'Àmbit de Família de Catalunya (EATAF), format per treballadors socials i psicòlegs, té com a tasca principal assessorar als jutges en relació amb procediments judicials en l'àmbit de família, en els quals hi hagi menors implicats.

La metodologia emprada en l'avaluació familiar en el context forense en el qual ens trobem s'emmarca dins d'un procés hipotètic – deductiu en què es generen diverses hipòtesis que s'han de contrastar. La cerca d'informació esdevé un procediment multimètode – multifont. D'aquesta manera, a partir d'entrevistes als progenitors, als fills i als professionals que atenen a la família, entre d'altres (diferents fonts d'informació) i amb l'ús de l'entrevista com eina principal i complementada per diferents eines (mètodes) d'intervenció (sessió d'interacció, contacte amb altres professionals...) podem arribar a valoracions que donin resposta a la instància judicial.

En la línia anterior, cal explicitar que una de les eines emprades per complementar les avaluacions forenses que es realitzen des de l'Equip per part dels psicòlegs són els test, tant els psicomètrics com els projectius.

En el present treball es confirma que es compleixen els estàndards d'avaluació forense en que es prioritza l'ús de test psicomètric si bé, es constata que en els infants es tendeix a aplicar proves projectives, entre d'altres, per poder establir un *rapport* adequat amb ells.

Cobra importància el fet de no disposar de proves específiques en l'àmbit judicial de família, motiu pel qual és habitual l'ús de proves dissenyades per l'àmbit clínic. Aquest fet suposa una limitació en la interpretació dels perfils obtinguts, entre d'altres aspectes per l'elevació de les escales de control, com la desitjabilitat social.

Paraules clau: EATAF, test, avaluació psicològica, forense, família.

RESUMEN

L'Equip d'Assessorament Tècnic en l'Àmbit de Família de Catalunya (EATAF), formado por trabajadores sociales y psicólogos, tiene como tarea principal el asesoramiento a jueces en relación a los procedimientos judiciales en el ámbito de familia en los que haya menores implicados.

La metodología usada en la evaluación familiar en el contexto forense en el cual nos encontramos se encuadra en un proceso hipotético-deductivo en el que se generan diversas hipótesis a contrastar. La búsqueda de información se basa en un procedimiento multimétodo-multifuentes. De esta manera, a partir de las entrevistas a los progenitores, a los hijos y a los profesionales que atienden a la familia (diferentes fuentes de información) y con el uso de la entrevista como herramienta principal, complementada por diferentes métodos de intervención (sesión de interacción, contacto con otros profesionales...). Podemos llegar a valoraciones que den respuesta a la instancia judicial.

En la línea de lo dicho se explicita que una de las herramientas usadas para complementar estas evaluaciones realizadas desde el Equipo, por parte de los psicólogos, son los test, tanto los psicométricos como los proyectivos.

En este Trabajo se confirma los resultados respecto del cumplimiento de los estándares de evaluación forense en los que se prioriza el uso de psicométricos. Si bien se constata que en los menores de edad se tiende a la aplicación de pruebas proyectivas, entre otras para poder establecer un *rapport* adecuado con ellos.

Cobra importancia el hecho de no disponer de pruebas específicas en el ámbito judicial de familia, motivo por el cual es habitual en el ámbito jurídico usar pruebas diseñadas para el ámbito clínico. Este hecho supone una limitación en la interpretación de los perfiles obtenidos, entre otros aspectos, por la elevación de las escalas de control como la deseabilidad social.

Palabras clave: EATAF, test, evaluación psicológica, forense, familia.

ABSTRACT

The Family Technical Assessment Team (EATAF), formed by social workers and psychologists, has as its main task to assess the judges in family court proceedings in which there are minors involved.

The methodology used in the family evaluation in the forensic context in which we find ourselves is part of a hypotheticodeductive process in which various hypothesis are generated and need to be tested. The information search is based on a multi-method procedure. In this way, from interviews with parents, children and professionals who see the family (different sources of information) and with the use of the interview as the main tool, complemented by different intervention methods (interaction session, contact with other professionals ...), we can reach assessments that respond to the judicial instance.

In line with what has been said, it is explained that one of the tools used to complement these evaluations carried out by the psychologists of the Team are the tests, both psychometrics and projectives.

This paper confirms there is compliance with the forensic evaluation standards that prioritize the use of psychometrics. Although it is confirmed that with minors the projective tests tend to be applied, among others, in order to establish an adequate rapport with them.

It is important to note that there is no specific evidence in the family judicial field, which is why it is customary in the legal field to use tests designed for the clinical setting. This fact implies a limitation in the interpretation of the profiles obtained, among other aspects, by the elevation of the control scales such as social desirability.

Keywords: EATAF, test, psychological evaluation, forensic, family.

Agraïments

Aquesta investigació no hagués estat possible sense el suport de la nostra Subdirecció General de Relacions amb l'Administració de Justícia i Coordinació Tècnica així com, també, la confiança de la Responsable del nostre servei. Una vegada més, han fet una aposta per fomentar la investigació, com quelcom inherent a la pràctica diària; tant per les repercussions directes que té en el nostre exercici diari com en la qualitat de l'atenció que s'ofereix des d'aquest Servei.

També hem de tenir un especial agraïment als nostres companys, als que hi son i als que ja han marxat a nous camins i projectes, perquè la seva feina ha estat cabdal en aquest treball d'investigació.

També hem d'agrair l'inestimable ajut que el nostre equip d'administració ens ha prestat, sempre en les tasques més farragoses i més desconegudes per a nosaltres com les relatives al maneig de la Base de Dades del servei.

Per últim i, no menys important, a totes les famílies que han passat pel nostre servei, al llarg d'aquests anys. Perquè ens ajuden a enriquir-nos com a professionals, a plantejar-nos nous reptes, a voler millorar l'atenció que oferim i, ajustar-la sempre als nous canvis. Es per això, per tal conèixer, revisar i millorar aquest treball que pren sentit aquesta investigació.

Finalment, al Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, ja que sense el seu suport i la seva confiança a aquest projecte, no hagués estat possible.

Gràcies a tots.

INDEX

1	JUSTIFICACIÓ	8
2	OBJECTIUS	9
3	MARC TEÒRIC.....	10
3.1	La pericial judicial. Equips psicosocials judicials.	10
3.1.1	El dictamen pericial.....	10
3.1.2	L'origen i evolució dels equips tècnics. L'Equip d'Assessorament Tècnic de Família de Catalunya.	11
3.1.3	Els programes d'intervenció de l'EATAF.....	13
3.2	Avaluació psicològica forense.....	20
3.2.1	Enquadrament específic de la perícia psicològica en l'àmbit de família	23
3.2.2	Aplicació de proves complementàries.....	26
3.3	Tests psicològics i test psicomètrics	28
3.3.1	Eines més emprades en l'àmbit de l'avaluació psicològica forense en els processos de família. Limitacions.	28
4	HIPÒTESIS	35
5	DISSENY DE LA RECERCA	36
5.1	Selecció i aleatorització de la mostra i fonts d'informació.....	36
5.2	Elaboració de la plantilla de recollida de dades	38
5.3	Límits territorials i temporals de la recerca.....	39
6	RESULTATS I DISCUSSIÓ	40
6.1	Anàlisi de resultats.....	40
6.2	Discussió d'hipòtesis	49
7	CONCLUSIÓ	54
8	REFERÈNCIES BLIOGRÀFIQUES	56
9	ANNEXOS.....	59

1 JUSTIFICACIÓ

L'Equip d'Assessorament Tècnic en l'Àmbit de Família de Catalunya (EATAF), format per treballadors socials i psicòlegs, té com a tasca principal assessorar als jutges en relació amb procediments judicials en l'àmbit de família, en els quals hi hagi menors implicats.

La metodologia emprada en l'avaluació familiar en el context forense en el qual ens trobem s'emmarca dins d'un procés hipotètic – deductiu en què es generen diverses hipòtesis que s'han de contrastar. La cerca d'informació esdevé un procediment multimètode – multifont. D'aquesta manera, a partir d'entrevistes als progenitors, als fills i als professionals que atenen a la família, entre d'altres (diferents fonts d'informació) i amb l'ús de l'entrevista com eina principal i complementada per diferents eines (mètodes) d'intervenció (sessió d'interacció, administració de tests i proves psicomètriques i/o projectives...) podem arribar a valoracions que donin resposta a la instància judicial.

En aquest context, centrem el focus d'interès en les proves psicomètriques i/o projectives administrades en l'EATAF com a eina complementaria. Així, a partir d'aquest estudi es pretén analitzar quines són les proves més emprades, els criteris utilitzats pels professionals en la presa de decisió i el pes específic atorgat als resultats obtinguts a fi i efecte de reajustar, si fos necessari, el protocol intern que l'EATAF disposa a tal efecte.

2 OBJECTIUS

Els objectius plantejats per aquest treball són els següents:

Objectius generals

- Determinar quines són les proves més utilitzades.
- Identificar els criteris en la presa de decisions per a cada prova i l'ús dels resultats dels mateixos en els informes.

Objectius específics

- Comprovar si existeixen diferències entre els programes d'intervenció i les proves administrades
- Reajustar, si esdevé necessari, els criteris establerts en el protocol intern de l'EATAF d'Administració de Tests Psicomètrics i Proves Projectives.

3 MARC TEÒRIC

3.1 La pericial judicial. Equips psicosocials judicials.

3.1.1 El dictamen pericial.

La prova pericial o dictamen de pèrit és un mitjà de prova que realitza una persona aliena al procediment judicial i amb coneixements especialitzats sobre una matèria i que aporta al jutge o tribunal, elements que permeten una millor valoració dels fets i de les peticions que aporten les parts del procediment. Tot sempre, considerant que la prova pericial s'ha de referir als conceptes propis d'un saber especialitzat.

L'objectiu del dictamen pericial és proporcionar al Jutge uns coneixements especialitzats, en una matèria diferent a la del dret pròpiament i que, alhora, li permetin obtenir elements necessaris per tal de poder valorar i ponderar tots aquells factors que sorgeixin en el procediment judicial.

Des d'aquesta perspectiva, l'informe pericial judicial es realitza durant el procés de prova. Del Amo (1984)¹ i Palacín Vega (2001)², atorguen al perit la qualificació *d'auxiliar* del Jutge.

En la Llei d'Enjudiciament Civil (1/2000³), queda recollit, en la secció 5èna, allò referit al dictàmens de perits⁴. El jutge, quan sol·licita la pericial, assenyala al pèrit l'àmbit de les actuacions sobre el qual ha de versar l'informe. Tot i això, serà el pèrit qui decideix sobre les seves actuacions i els límits d'aquestes, la metodologia i els mitjans a emprar, tot per poder donar la resposta que s'ha sol·licitat.

---

¹ Del Amo, L. (1984): Valoración jurídica del peritaje psiquiátrico sobre neurosis, psicopatías y trastornos de la sexualidad. *Ius Canonicum*. 22. 651 – 706.

² Palacín Vega, F. J (2001): La evaluación psicológica en los procesos de nulidad y separación matrimonial. En Jiménez Gómez, F. (coord.), *Evaluación psicológica forense. Matrimonio y procesos de protección con el menor*. (28-44). Salamanca, España: Amaru Ediciones.

³ Op.cit

⁴ Art. 335: *Objecte i finalitat del dictamen de perits. Jurament o promesa d'actuar amb objectivitat*

De la mateixa manera, el tribunal valorarà l'informe segons les regles de la sana crítica (Art. 348 LEC), motiu pel qual les valoracions dels informes pericials forense en l'àmbit civil, no esdevenen vinculants a la decisió judicial.

3.1.2 L'origen i evolució dels equips tècnics. L'Equip d'Assessorament Tècnic de Família de Catalunya.

El 1983, després de l'aprovació de la Llei del Divorci i la creació dels Jutjats de Família en algunes ciutats, a instància del Consejo General del Poder Judicial (CGPJ), el Ministeri de Justícia va impulsar la creació dels anomenats Equips Psicosocials, institucionalitzant les figures del psicòleg i el treballador social com a professionals adscrits a l'Administració de Justícia. Així es van adscriure aquestes professions, entre d'altres jurisdiccions, als Jutjats de Família i a la resta de la jurisdicció civil (Albarrán, 1989⁵.)

En el procés de transferència de competències a les comunitats autònomes, les competències de justícia i amb elles, la gestió i responsabilitat dels equips, també es transfereix. A Catalunya, aquesta transferència es realitza l'any 1991, com a resultat de la renovació del Conveni de col·laboració entre el CGPJ i la Generalitat de Catalunya, l'11 d'octubre de 1990.

L'equip tècnic actua, sempre a petició judicial, quan existeixen discrepàncies entre els progenitors sobre el sistema d'organització més ajustat a les circumstàncies familiars i en relació amb els fills menors d'edat, quan el sistema de relacions familiars comporta alguna dificultat per als fills implicats, davant la possibilitat d'establir uns contactes avis – nets; així com, quan hi ha una oposició judicial a una mesura administrativa de protecció de menors o d'idoneïtat per a l'adopció.

Amb el pas del temps, l'augment de demanda i de ruptures familiars va contribuir a l'increment, tant de jutjats de família com d'equips psicosocials, per poder donar resposta a aquest augment de demanda i afavorí, així, que s'estenguessin a la resta de territoris on no s'havien creat.

---

⁵ Albarran Olivera, A. J. (1989): Figura y función del psicólogo en los órganos judiciales. *Boletín de Información del Ministerio de Justicia*, (1525), 1722 – 1741

A Catalunya, que s'havia creat a Barcelona, quan el Departament de Justícia assumeix les competències en aquesta matèria, l'any 1991, augmenta progressivament el nombre de professionals i s'estableix una organització per jurisdicció, diferent a la majoria de territoris de l'estat espanyol. Així mateix, el reconeixement jurídic ve recollit al Codi de Família Català⁶, concretament a la disposició addicional 6èna en què es recull tot allò relatiu al dictamen pericial relatiu a la responsabilitat parental, així com respecte de la funció d'auxili judicial que tenen els especialistes integrats en aquest equip tècnic:

- 1. “Els dictàmens pericials relatius al règim d'exercici de la responsabilitat parental tenen per objecte primordial esbrinar o apreciar l'existència en el menor, o en algun dels progenitors o en altres membres de la família que hi convisquin, d'una malaltia mental o d'anomalies de conducta que incideixin, perjudiquin o interfereixin en les relacions familiars, per a establir el règim de guarda i de relacions personals. També poden tenir per objecte comprendre adequadament el sistema de relacions personals existent en la família o en els nous nuclis en què el menor s'ha d'integrar, i les mesures de seguiment que s'hagin d'adoptar per a garantir el dret dels menors a mantenir la normalitat en les relacions amb llurs progenitors.*
- 2. Els dictàmens relatius al règim d'exercici de la responsabilitat parental que les parts aportin al procés equivalen als que elabora l'equip tècnic de suport judicial o els professionals que el jutge designa en lloc seu, sempre que el perit hagi estat designat per un col·legi professional o una entitat reconeguda per l'Administració a partir d'un cens d'especialistes i de manera que se'n garanteixi l'objectivitat, la imparcialitat i la capacitat tècnica.*
- 3. Si els mitjans probatoris aportats per les parts relatius al règim de guarda, inclosa la compartida, i de relacions personals no ofereixen suficients elements de judici, el tribunal pot disposar que un perit judicial elabori un informe. El perit s'ha de designar entre els especialistes dels equips tècnics de suport judicial, de la clínica de medicina forense o dels col·legis professionals corresponents si els serveis públics d'assessorament no existeixen o no poden assumir la designació.*
- 4. Els especialistes integrats en els equips tècnics que donen suport als tribunals o els designats en lloc d'aquells són auxiliars dels tribunals. Les autoritats i els organismes públics i privats, i els professionals que hagin intervingut prèviament amb la família, tenen el deure de col·laborar-hi. Si la col·laboració sol·licitada fa referència a aspectes protegits pel secret professional, pel dret d'intimitat o per la normativa relativa a dades personals, es requereix una resolució expressa del tribunal.”*

---

⁶ Codi Civil de Catalunya, Llibre Segon relatiu a la Persona i la Família (Llei 25/2010, del 29 de juliol)

Al llarg d'aquests anys de funcionament, l'equip ha anat adquirint una àmplia experiència i coneixements, que s'han anat incorporant als objectius i continguts dels diferents programes d'intervenció; sempre seguint ajustant-nos al màxim als canvis i les noves realitats socials. De la mateixa manera, des del punt de vista metodològic, també s'ha anat definit i perfilant la metodologia emprada, per promocionar l'augment de l'eficàcia i eficiència.

3.1.3 Els programes d'intervenció de l'EATAF

Els programes d'actuació en els quals s'emmarca la intervenció de l'EATAF actualment, queden reflectits en la següent taula:

Taula 1. Programes d'intervenció de l'EATAF

TIPUS DE PROGRAMA	PROTOCOL D'ACTUACIÓ
Programa d'Assessorament tècnic en l'àmbit de família	Relacions familiars
	Relacions Familiars
	Violència de gènere (VIDO)
	Curt termini
Programa de Seguiment tècnic en l'àmbit de família	Oposició a mesura administrativa en protecció de menors.
	Oposició a mesura administrativa en idoneïtat
	Règim familiar
	Violència de gènere (VIDO)
	Punt de Trobada

Tots els programes, i els seus respectius protocols d'actuació, comparteixen aquests principis d'intervenció :

- **l'interès suprem dels menors**, que està estretament relacionat amb:

- la responsabilitat dels seus progenitors o representants legals i amb allò que aquests els puguin aportar en les esferes afectiva, relacional i educativa.
- **la igualtat davant la llei de totes les persones que són objecte de la intervenció**, que obliga a actuar des d'una perspectiva de neutralitat i imparcialitat.
- **el respecte dels drets i garanties**, que requereix informar les parts en litigi sobre quin/a és: el motiu de la intervenció, l'encàrrec judicial, la metodologia que s'ha d'utilitzar, la finalitat de la intervenció i el destí de la informació. Els professionals tenen el deure d'informar les parts i aquestes tenen dret a conèixer el motiu de la intervenció, com es farà i quin és el destí i la finalitat de l'informe.
- **el principi d'intervenció mínima i el respecte del dret a la intimitat de les persones**, que obliga a actuar dins dels límits estrictament necessaris per a l'elaboració de l'informe, i evitar així ingerències il·legítimes en l'esfera personal, social o laboral dels litigants i dels menors.
- **el principi de corresponsabilitat**, que implica una redefinició de les responsabilitats dels litigants com a pares.
- **el principi de competència dels equips**, que estableix els límits de la intervenció d'acord amb els objectius assenyalats en cada protocol d'actuació tècnica.
- **els principis d'eficàcia i d'eficiència**, que obliguen a donar un adequat compliment al requeriment judicial sense dilacions i respectant els terminis establerts.

A més d'aquests principis, el model d'intervenció en el qual es basa l'EATAF té en compte 3 eixos importants:

- Els principis d'actuació que es deriven tant de la normativa en matèria de protecció de la infància, com la normativa i els principis d'actuació de l'Administració Pública, com els principis, codis deontològics i criteris d'intervenció tècnica de l'exercici de les professions del psicòleg i del treball social.
- La petició judicial i la finalitat de l'informe emès, que delimiten la intervenció tècnica amb els objectius específics que marca cada protocol tècnic d'intervenció.
- Els protocols tècnics, els quals defineixen un mètode, uns instruments i unes pautes d'actuació unificades per a tots els professionals; alhora, emmarquen la intervenció tècnica segons els continguts de les peticions judicials i estableixen un marc comú. Devenen, així, una guia de treball emprada internament pels professionals que conformen l'Equip que es troben en contínua renovació, en funció de l'evidència empírica que es publica i de les reformes legislatives que es puguin produir.

➤ **Programa d'Assessorament Tècnic⁷**

Suposa el major percentatge de les peticions judicials. La finalitat d'aquest programa és aportar al procediment judicial un dictamen psicològic, social i/o psicosocial. Aquest dictamen versarà sobre la situació del menor, les relacions parentofilials, les capacitats parentals i, en general, qualsevol altra circumstància rellevant, a fi i efecte que els jutges les puguin tenir en compte a l'hora d'adoptar o revisar les mesures judicials en relació amb la família i sota el principi general de *favor filii*.

Les funcions específiques de l'Equip d'Assessorament Tècnic en l'Àmbit de Família, amb relació a aquest programa, són realitzar l'avaluació familiar quant a:

---

⁷http://administraciojusticia.gencat.cat/web/.content/home/seccions_tematicques/assessorament_tecnic_familia/programes-i-protocols/programes_assessorament_tecnic_civil_ambit_familia.pdf

- la situació del menor
- valorar les competències parentals relacionades amb avaluacions de custòdia i/o règim de visites.
- valorar els indicadors relacionats amb els condicionants que poden afectar la parentalitat o altres factors psicosocials dels adults i/o menors implicats en els procediments judicials esmentats.
- valorar les repercussions per als menors derivades d'elements significatius en les circumstàncies familiars: canvis de residència, règims de visites, violència entre progenitors, etc.
- aportar indicadors de viabilitat de les peticions de guarda compartida quan el jutge necessita elements específics per prendre la decisió.
- l'avaluació de les capacitats parentals i educatives dels progenitors i/o familiars en procediments d'oposició a tuteles administratives.
- aportar indicadors de viabilitat dels grups familiars que inicien procediments judicials d'oposició a la no idoneïtat per a l'adopció.

De la mateixa manera, com queda recollit en el propi programa, les funcions de l'EATAF, en el marc del programa d'assessorament tècnic són les següents:

- fomentar l'acostament dels posicionaments parentals en benefici del menor i, a ser possible, facilitar la comunicació i l'establiment de bases pròpies d'un model de coresponsabilitat i de coparentalitat.
- apreciar la compatibilitat del moment del menor amb el moment familiar.

- evitar la victimització secundària, especialment als menors i en els supòsits de violència de gènere.

Tal com ha quedat recollit en la Taula 1, el **Programa d'Assessorament** es divideix en diferents línies d'intervenció que es concreten en:

- **Relacions familiars:** en aquestes intervencions s'emet un dictamen tècnic respecte de la situació del menor, les relacions parentofilials, la idoneïtat d'establir i/o modificar règims de comunicació i estada i la valoració dels entorns familiars en relació als fills comuns, així com altres circumstàncies relacionades amb els procediments de separació i/o divorci.

En el marc del programa d'Assessorament i a partir de la creació dels Jutjats de violència sobre la dona, una part de les demandes judicials realitzades a l'Equip tenen un rerefons de situacions de violència en l'àmbit familiar. Per aquest motiu s'ha creat un marc d'actuació concret i disposem d'un "Protocol d'actuació en els casos derivats dels Jutjats de violència vers la dona".

En aquesta línia i també en el marc del programa d'Assessorament, els jutjats ens fan tramesa de peticions judicials que suposen un temps d'intervenció inferior al previst en la resta de casos. Així doncs, s'ha creat un "Protocol d'actuació en casos a curt termini" per donar resposta a aquestes peticions.

Així mateix, i arran de la modificació legislativa del Codi Civil Català, en el seu llibre segon, on es concreten aspectes del pla de parentalitat i la responsabilitat parental compartida, l'EATAF ha creat el "Protocol d'actuació en casos de responsabilitat parental compartida". La seva finalitat, com la dels anteriors protocols es poder donar una resposta ajustada a la petició judicial, en aquest supòsit⁸.

---

⁸ Durant l'any en curs, un dels objectius plantejats és actualitzar i unificar els protocols dels diferents programes que tenim dins de l'epígraf Relacions Familiars, tot mantenint les especificitats de cada tipus d'intervenció.

- **Oposició a mesura administrativa (protecció a la infància / idoneïtat per a l'adopció):** en aquestes intervencions, l'EATAF té la tasca d'emetre un dictamen psicosocial respecte de la capacitat educativa i protectora dels progenitors i/o altres familiars per fer-se càrrec d'un menor (en els expedients de protecció de menors) o respecte de la capacitat parental dels possibles adoptants, amb la finalitat de valorar un entorn que garanteixi i cobreixi les necessitats d'un menor susceptible de ser adoptat (en els expedients d'idoneïtat a l'adopció).

➤ **Programa de seguiment⁹**

El Programa de Seguiment esdevé una intervenció post-sentència que té com a finalitat facilitar el compliment de les mesures judicials, així com proposar les consideracions necessàries per a que els Jutges i Magistrats les puguin tenir en compte en el moment d'executar o modificar una sentència. Així, tal i com queda recollit en el protocol, els objectius d'aquest programa serien:

- **Respecte de la instància judicial:**
  - Donar resposta a les demandes de seguiment en matèria de família realitzades pels òrgans judicials, amb els criteris tècnics establerts i d'acord amb el que assenyala la Llei 25/2010, de 29 de juliol, del llibre segon del Codi Civil de Catalunya.
  - Facilitar l'execució de les sentències i informar en els termes establerts, del compliment o de l'incompliment, de les mesures adoptades en la resolució judicial, així com de l'evolució, incidències o avenços que es puguin produir en la dinàmica familiar.
  - Informar de la possibilitat d'introduir canvis i/o propostes a les mesures judicials estipulades, a mesura que

---

⁹http://administraciojusticia.gencat.cat/web/.content/home/seccions_tematiques/assessorament_tecnic_familia/programes-i-protocols/programa_seguiment_ambit_familia.pdf

transcorre el seguiment i segons petició de la pròpia instància judicial en el procediment concret.

- Recollir la informació dels professionals i recursos que intervenen amb la família, per tal d'oferir una proposta adient i contrastada a cada procediment.
- Potenciar l'autogestió de les famílies per afavorir-ne la seva desjudicialització.

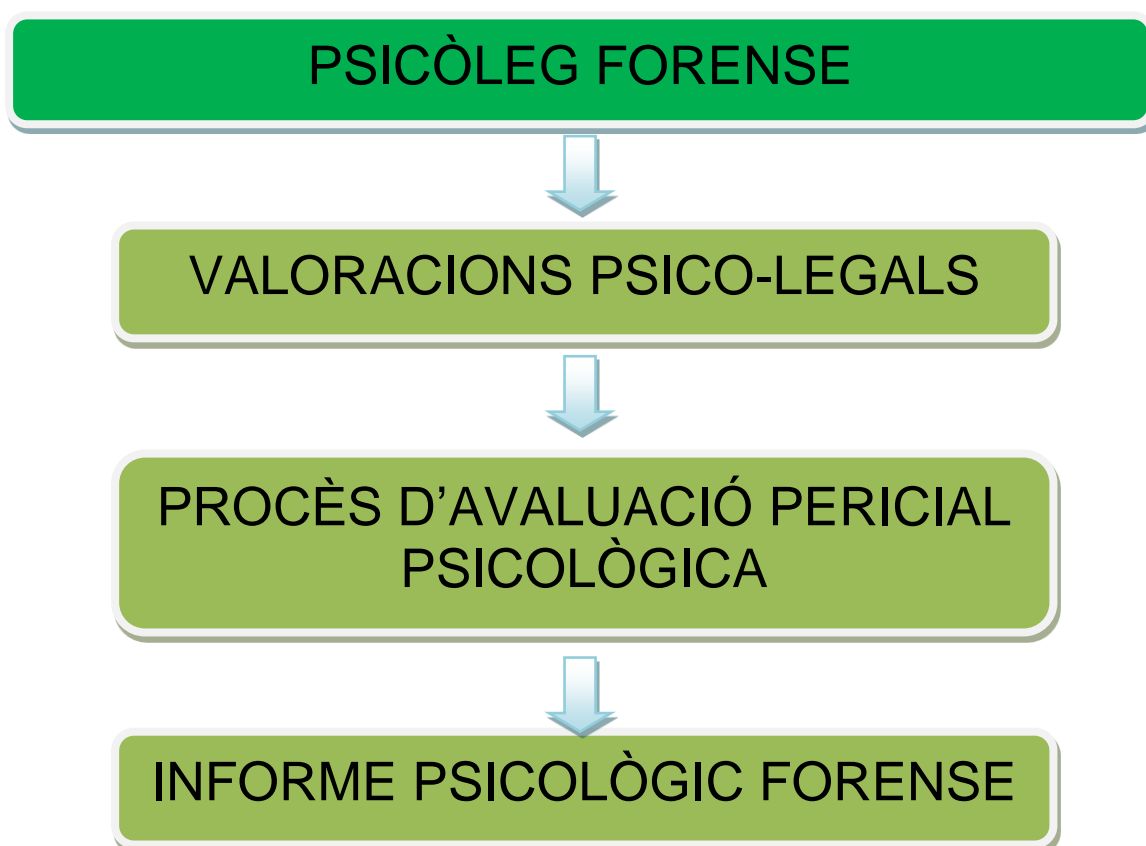
▪ **Respecte de les famílies:**

- Fomentar l'acostament dels posicionaments parentals en benefici del menor i, a ser possible, facilitar la comunicació i l'establiment de bases pròpies d'un model de corresponsabilitat i de coparentalitat.
- Promoure i potenciar les capacitats, les habilitats i els recursos personals de cadascun dels progenitors quant a afrontar les pròpies responsabilitats parentals. En definitiva, potenciar la capacitat d'autogestió de les famílies i afavorir, així també, la desjudicialització.
- Oferir espais de reflexió, contenció i acompanyament als diferents membres familiars, per tal d'afavorir processos de canvi en el sistema familiar i, facilitar tant el compliment de la decisió judicial, com l'adaptació a la nova reorganització familiar.
- Prevenir/ minimitzar l'aparició de nous conflictes relacionals entre els progenitors i els fills, i/o altres membres rellevants del sistema familiar.

3.2 Avaluació psicològica forense

Tal i com queda recollit en diferents manuals (Jiménez Gómez, 2006¹⁰; Urra, 2002¹¹; Marrero, 1998¹² i Clemente, 1997¹³, per citar alguns) l'avaluació psicològica forense és la confluència entre ambdues disciplines: Dret i Psicologia. En aquest sentit, l'actuació del psicòleg se centra en l'exploració, l'avaluació i el diagnòstic de les relacions i pautes d'interacció, aspectes de la personalitat, intel·ligència, aptituds, actitud i altres aspectes dels subjectes implicats als processos judicials. El resum del procés el trobem en el esquema següent:

Gràfic 1. Procés d'intervenció del psicòleg forense

Els àmbits d'intervenció i la resposta pericial guarda relació directa amb la jurisdicció des de la qual se sol·licita la intervenció pericial. En la taula següent, ho trobem desglossat per tipus de jutjat.

¹⁰ Jiménez Gómez, F. (coord.) (2006). *Evaluación psicológica forense. Matrimonio y procesos de protección con el menor*. 2a Ed. Amarú Ed. Salamanca.

¹¹ Urra, J. (coomp) (2002). *Tratado de psicología forense*. Madrid: Ed. Siglo XXI.

¹² Marrero, J.L. (coord.) (1998). *Psicología jurídica de la familia*. Madrid: Fundación Universidad – Empresa.

¹³ Clemente, M. (coord.) (1997). *Fundamentos de la psicología jurídica*. Madrid: Ed. Pirámide.

Taula 2. Origen de les peticions i possible intervenció del psicòleg forense (extret i modificat de “La guía de buenas prácticas para la evaluación psicológica forense y la práctica pericial del Colegio de Psicólogos de Catalunya” (2016)¹⁴

ORGAN JURISDICCIONAL	MOTIU D'INTERVENCIÓ
	GUARDA I CUSTÒDIA
	SISTEMA DE COMUNICACIÓ I ESTANCES PARENTOFILIALS
	CAPACITAT EDUCATIVA I PROTECTORA (PROC. D'OPOSICIÓ A MESURA ADMINISTRATIVA)
JUTJATS DE FAMÍLIA / 1a INSTÀNCIA	PROCEDIMENTS
	IDONEITAT ADOPCIÓ
	NULITAT MATRIMONIAL
	EMANCIPACIÓ D'INFANTS
	PRIVACIÓ POTESTAT PARENTAL
	INCAPACITACIÓ
JUTJATS INCAPACITATS / 1a INSTÀNCIA	PROCEDIMENTS
	DECLARACIÓ PRODIGALITAT
	IDONEITAT DE TUTOR
	PROCÈS DE TUTELA
	CAPACITAT PROCESSAL
	PERICIAL PSICOLÒGICA IMPUTAT
JUTJATS PENALS / D'INSTRUCCIÓ	INTERVENCIONS
	VALORACIÓ DEL RISC
	PERICIAL PSICOLÒGICA
	LESIÓ / SEQÜELA PSÍQUICA

¹⁴ COPC (2016). *Guía de buenas prácticas para la evaluación psicológica forense y la práctica pericial*. Barcelona.

VÍCTIMA

					CREDIBILITAT TESTIMONI EN DENÚNCIES ABÚS SEXUAL INFANTIL (ASI)
					CLASSIFICACIÓ INICIAL I PROGRESSIÓ DE GRAU
JUTJAT PENITENCIÀRIA	VIGILÀNCIA	AVALUACIÓ			LLIBERTAT CONDICIONAL I REVOCAR, SI S'ESCAU
					PERMISSOS D'UNA DURADA SUPERIOR A DOS DIES (EXCEPTE TERCER GRAU)
					AVALUACIÓ DE LA MESURA MÉS AJUSTADA
					CONCILIACIÓ I REPARACIÓ
FISCALIA I JUTJATS DE MENORS		INTERVENCIÓNS POSSIBLES			SEGUIMENT SENTÈNCIA
					MESURES POST-SENTÈNCIA
					SUPERVISIÓ PERMISSOS I CANVI DE MESURA
					VALORACIÓ IMPUTAT I VÍCTIMA
			EN MATERIA PENAL		VALORACIÓ DELS INFANTS SI HAN REBUT O HAN ESTAT TESTIMONIS DE LA VIOLÈNCIA
JUTJATS VERS LES DONES	VIOLÈNCIA	INTERVENCIÓNS			MESURES SIMILARS ALS JUTJATS DE FAMÍLIA
			EN ÀMBIT CIVIL		
			EN ÀMBIT ASSITENCIAL		INTERVENCIÓ EN CRISI (ORDRES DE PROTECCIÓ, VISTES RÀPIDES...)

L'avaluació psicològica en aquest context (forense) es regeix pels mateixos principis de tot procés d'avaluació psicològica:

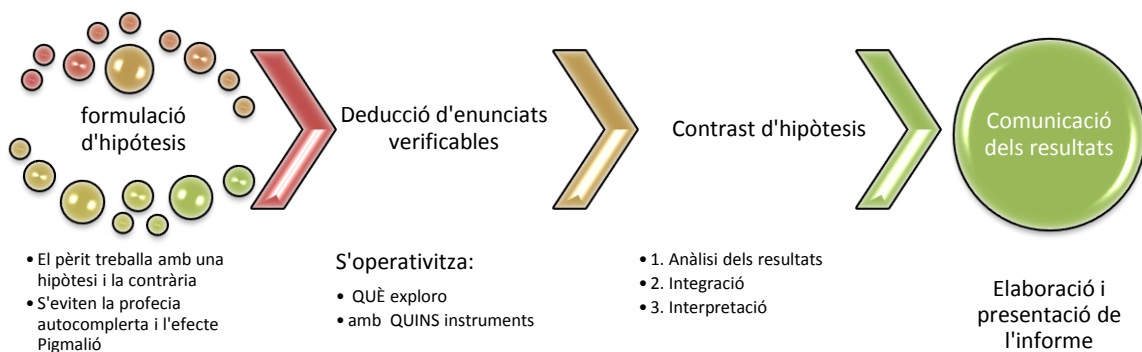
- ✓ Procés estructurat que permeti la seva replicabilitat (transparència).

- ✓ Requereix la formulació i contrast d'hipòtesis.
- ✓ Implica un procés de presa de decisions per arribar a la solució d'un problema concret.

No obstant això, presenta especificitats derivades del context en el qual es produeix l'avaluació i de l'objecte d'intervenció. Així, respecte del **context**, cal explicitar: que els avaluats no ho són de forma voluntària ja que es troben immersos en un context judicial; que pot existir un benefici secundari en funció del resultat de l'avaluació; que pot representar una font d'estrès; i, finalment que existeix versatilitat poblacional (diversitat de casos i diferències interindividuals...). Quant **l'objecte d'intervenció**, cal tenir clar que és una valoració psico-legal que donarà com a resultat un document (informe) amb “finalitat probatòria i no terapèutica”¹⁵.

3.2.1 Enquadrament específic de la perícia psicològica en l'àmbit de família

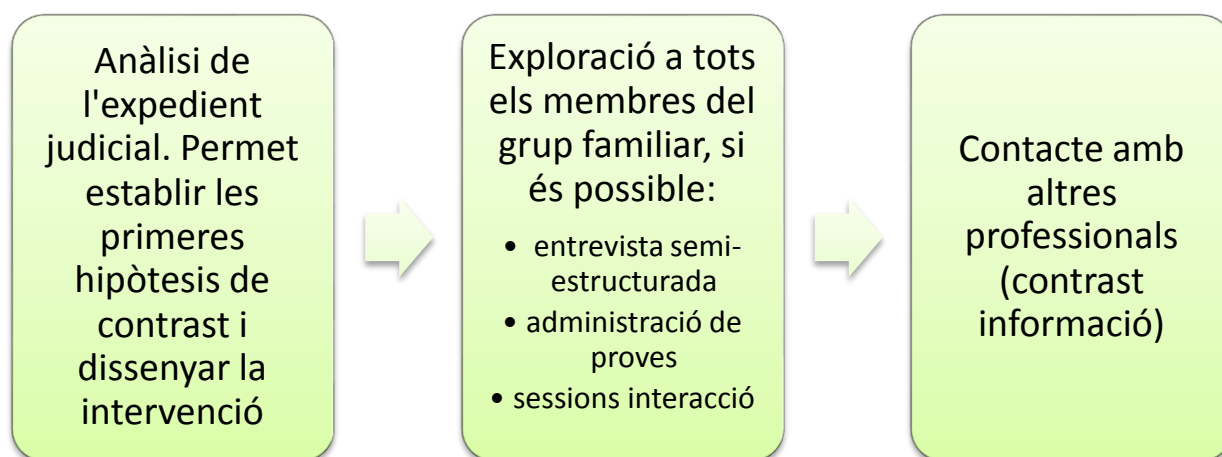
Gràfic 2. Procés d'avaluació psicològica forense (elaboració pròpia)

El procés d'avaluació psicològica forense és un procés multi – mètode / multi – font. Des d'aquesta perspectiva, la cerca d'informació per poder fer el contrast d'hipòtesis es pot plantejar de la següent manera:

Gràfic 3. Diagrama respecte la recollida d'informació (elaboració pròpia)

¹⁵ Palacín Vega, F.J. *La evaluación psicológica en los procesos de nulidad y separación matrimonial*. A Jiménez Gómez, F (coord.) (2006). *Evaluación psicológica forense. Matrimonio y procesos de protección con el menor*. 2a ed. Salamanca: Amarú.

Les peculiaritats de l'avaluació en l'àmbit de família se centren en el seu objecte d'intervenció (relacions familiars, competència parental, relacions parentofilials...). Autors com Ramírez (2003)¹⁶, plantegen les **àrees mínimes** d'avaluació en aquest àmbit:

1. Dinàmica relacional entre els progenitors pre i post – ruptura:
  - a. Motiu del trencament de la parella
  - b. Nivell de conflictivitat / judicialització
  - c. Gestió de la ruptura (conciliadora/litigant)
  - d. Canal de comunicació parental
  - e. Acords relatius a la criança
  - f. Valoració de l'altre en el desenvolupament del rol parental

2. Dinàmica relacional parentofilial pre i post – ruptura:

---

¹⁶ Ramírez, M. (2003), *Cuando los padres se separan. Alternativas de custodia para los hijos*, Madrid, Biblioteca Nueva.

- a. Implicació de cada progenitor en la criança:
    - i. Vincle afectiu
    - ii. Coneixement de les necessitats i interessos filials
  - b. Relació parentofilial pre i post – ruptura:
    - i. Percepció del fill / lligam afectiu
    - ii. Comunicació progenitor – fill pre i post – ruptura
    - iii. Percepció del fill en relació amb la ruptura conjugal
3. Estat mental dels progenitors:
- a. Presència / absència de psicopatologia
  - b. Estructura de personalitat
  - c. Ajustament emocional associat al trencament de la parella: elaboració del dol, gestió del procés de ruptura conjugal
  - d. Adaptació social, familiar i laboral post – ruptura
4. Estructura social i suport:
- a. Situació laboral (horari, situació econòmica)
  - b. Habitatge (condicions, infraestructura, serveis)
  - c. Organització plantejada (canvis respecte de la situació existent, congruència, planificació...)
  - d. Xarxa familiar i social de suport a la criança (no delegació massiva de funcions de cura i atenció).
5. Competència parental
- a. Incompetència parental:
    - i. Transitòria

ii. Interferència parental

iii. Parentalitat Tòxica

6. Estils educatius:

a. Ajustament a les necessitats filials i període evolutiu

7. Desig filial i preferències:

a. Descartar manipulació parental

b. Maduresa en la presa de decisions

3.2.2 Aplicació de proves complementàries

Tal i com s'ha apuntat en l'apartat anterior, dins del procés d'avaluació forense i partint del model multifont – multimètode, es disposa de l'aplicació de proves complementàries com a eina de contrast d'informació i hipòtesis, sempre i quan sigui necessari.

Cal puntualitzar, que la funció pericial no té com objecte l'estudi i anàlisi del funcionament psíquic general de l'avaluat (progenitors – infant), sinó que s'hauria de centrar en les variables rellevants relacionades amb l'objecte de la seva avaluació. Així, cal triar amb cura la prova complementària a administrar, sempre tenint present en principi d'intervenció mínima.

Per tal d'escollir la prova més adient cal tenir en compte els següents elements:

Gràfic 4. Diagrama de criteris de selecció d'instrument (elaboració pròpia)

CRITERIS D'UTILITAT

- Dona informació rellevant per a la meua pericial?
- L'avaluat podrà contestar els ítems?
- Estic entrenat en la seva administració i correcció?

CRITERIS DE QUALITAT MÈTRICA

- Validesa
- Fiabilitat
- Normativització (ajustament de la prova a una població)

CRITERIS TEMPORALS

- RELATIUS A L'AVALUAT
  - escollir l'instrument més senzill i breu en la seva administració a igualtat d'informació proporcionada
- RELATIUS AL PÈRIT
  - temps del qual es disposa

CRITERIS CULTURALS

- Adaptació transcultural (cultura i idioma del peritat)

Així mateix, sempre és preferible en el context d'avaluació en el qual ens trobem l'ús de proves que tinguin escales que mesurin el grau de distorsió de les respostes (estil de resposta de l'avaluat).

Amb tot, l'administració de proves té limitacions que cal tenir en compte, tant en la selecció de l'instrument com en el procés de contrast d'hipòtesis. Així, Echeburúa, Amor i Corral (2003)¹⁷ les resumeixen en:

- Tendència a contestar amb rapidesa i no amb precisió i a respondre a l'atzar quan no es té clara la resposta (motivació de l'avaluat).
- Simulació o dissimulació voluntària de símptomes clínics o quadres psicopatològics.
- Tendència a donar una imatge encomiable de sí mateix (elevada desitjabilitat social).
- Tot i disposar d'escales de sinceritat, aquesta fet no resol el problema ja que la prova informa del fet, no de la motivació.

---

¹⁷ Echeburúa, E., Amor, P., y Corral, P. de (2003). Autoinforme y entrevistas en el ámbito de la psicología clínica y forense: limitaciones y nuevas perspectivas. *Análisis y modificación de conducta*, 29, 503-522.

- Els instruments no valoren qüestions psicolegals, per tal s'ha d'inferir la relació entre allò avaluat i la qüestió judicial plantejada.

3.3 Tests psicològics i test psicomètrics

3.3.1 Eines més emprades en l'àmbit de l'avaluació psicològica forense en els processos de família. Limitacions.

Tal i com referència Ibañez (2018),¹⁸ en Gómez-Diago (2014)¹⁹ recull els instruments específics per a l'avaluació de guarda i custòdia en àmbit forense. Anomena "instruments específics" (aquells que avaluen de forma directa o indirecta, aspectes específicament relacionats amb la guarda i custòdia) adaptats al context espanyol o creats i administrats fora d'Espanya. Des d'aquesta perspectiva, té en compte aquells instruments que avaluen factors de risc, factors de promoció, habilitats parentals i , fins i tots, trets de personalitat i psicopatologia.

En les taules següents, passen a enumerar-se aquestes proves i s'especifica que factor avalua, que aspecte propi avalua dins del factor, si és de nova creació i si esdevé específic per avaluar guarda i custòdia.

Taula 3: Instruments existents i emprats per a l'avaluació forense (adaptat de Gómez – Diago, 2014²⁰)

---

¹⁸ Ibañez, V. (2018). Instrumentos y procedimientos de evaluación Psi-Forense en procesos de familia.

Treball presentat a la VI Convención APF. Madrid

¹⁹ Gómez-Diago, E. (2014). *Instrumentos de evaluación de la guarda y custodia de menores: una revisión*. (Tesis doctoral). Universidad de Santiago de Compostela, España. Recuperat: https://www.researchgate.net/publication/277588538_Instrumentos_de_evaluacion_de_la_guarda_y_custodia_de_menores_una_revisión

²⁰ Op. Cit

Factor que avalua	Aspecte que avalua	Instrument	Aportació	Específic guarda custòdia	i
		<i>Parent-Child Relationship Inventory – PCRI</i> (Gerard, 1994). Adaptat per Roa, L. Y Del Barrio, V. (2001)	Adaptació context espanyol	No	
		<i>Parent-Child Relationship Inventory – PCRI-H</i> (Gerard, 1994). Adaptat per Roa, L. Y Del Barrio, V. (2002)	Adaptació context espanyol	No	
		<i>Parenting Stress Index Short-form</i> PSI-SF (Abidin, 1995)	Versió breu de l'original	No	
		<i>Stress Index for Parents of Adolescents – SIPA</i> (Sheras; Abidin y Konold, 1998)	Versió adolescents	No	
Factors de risc	Relacions parentofilials	<i>Parenting Stress Index Short-form</i> PSI-SF (Abidin, 1995) Adaptat en població espanyola per Díaz-Herrero, Brito, López; Pérez-López y Martínez-Fuentes (2010)	Adaptació context espanyol	No	
		<i>Children's Reports of Parental Behavior – CRPB</i> (Schaefer, 1965,a, 1965b). Adaptació població espanyola per Samper et al. (2006)	Adaptació context espanyol	No	
		<i>Escala de creencias infantiles sobre el divorcio parental</i> (1999). Versión traducida y modificada por Ramírez de la Children's Belief about Parental Divorce Scale – CBAPS (Kurdek i Berg,	Adaptació context espanyol	Sí	

		1987)		
			<i>Cuestionario de Comunicación Familiar.</i> Olson i Barnes (1982), traducida por Musitu (2001)	Adaptació context espanyol No
			<i>The Parenting Relationship Questionnaire – PRQ</i> (Kamphaus i Reynolds, 2006)	Nova creació No
			<i>Parental Authority Questionnaire - PAQ –R</i> (Buri, 1989, 1991)	Instrument ja existent No
			<i>Inventario de Estilo Educativo Familiar – IEEF</i> (Ibáñez, 2002)	Nova creació en context nacional No
	Habilitats Parentals		<i>Escala de Estilos de Socialización Parental en la Adolescencia – ESPA 29</i> (Musitu i Garcia, 2001)	Nova creació en context nacional No
			<i>Escala de Competencia Parental Percibida – ECPP-p</i> (Bayot et al. 2005)	Nova creació en context nacional No
Factors de risc (continuació)			<i>Cuestionario para la Evaluación de Adoptantes, Cuidadores, Tutores y Mediadores – CUIDA</i> (Bermejo et. Al, 2006)	Nova creació en context nacional Sí
			<i>16 PF-5</i> (Cattell, 1996; 5a edició)	Adaptat a la població espanyola No
	Trets de Personalitat		<i>16 PF APQ</i> (Catell,, 2001)	Adaptat a la població espanyola No

---

		<i>NEO –PI – R (McCrae i Costa, 2008, rev.)</i>	Adaptat a la població espanyola	No
		<i>MMPI – 2 – RF (versió reduïda, 2008)</i>	Adaptat a la població espanyola	No
		<i>MMPI – A (versió adolescents, 2016)</i>	Adaptat a la població espanyola	No
	Psicopatologia	<i>MCMI – III / IV (versió actual 2018)</i>	Adaptat a la població espanyola	NO
Factors de risc (continuació)		<i>MACI (Adolescents, ed. espanyola 2004)</i>	Adaptat a la població espanyola	No
		<i>PAI (Morey, L. 2007)</i>	Adaptat a la població espanyola	No
	Conflicte parental	<i>The Children’s Perception of Interparental Conflict Scale – CPIC (Grych, Seid, i Fincham, 1992)</i>	Nova creació en context nacional	No
		<i>The Enright Forgiveness Inventory – EFI (Subkoviak et al. 1995)</i>	Instrument ja existent	No
Factors de promoció	Coparentalitat efectiva	<i>Cuestionario de apoyo percibido de la ex-pareja – CARE (Yárnoz, 2010a)</i>	Nova creació en context nacional	Sí
		<i>Cuestionario de Perdón en Divorcio/Separación – CPS-S</i>	Nova creació en context	Sí

	(Yárnoz i Cominio, 2012)	nacional		
Promoció desenvolupament interpersonal	<i>Cuestionario de evaluación de Apoyo Social – CAS 2 – AD</i> (Van Aken, 1997). Adaptat per Musitu el al. (2001)	Adaptat context espanyol	No	
	<i>Uniform Child Custody evaluation System – UCCES</i> (Musinger i Karlson, 1994)	Instrument existent	ja Sí	
Factors de risc i promoció	<i>The Ackerman – Schoemdorf Parent Evaluation os Custody Test Short - Form – ASPECT – SF</i> (Ackerman – Schoemdorf, 2001)	Versió abreujada de l'original	de Sí	
Factors d'ajustament infantil	<i>Cuestionario de adaptación al divorcio/separación – CADS- S</i> (Yárnoz i Comin, 2016b)	Nova creació al context espanyol	Si	
	<i>Test Muntofactorial de Adaptación Infantil - TAMAI</i> (Hernández-Guanir, 1990, 2004)	Nova creació al context espanyol	No	

Cal esmentar que també s'apliquen proves projectives (HTP, Dibuix de la Família...), si bé existeix quòrum respecte de la seva manca de fiabilitat i validesa atesa la subjectivitat de les seves interpretacions. Només el test de Roschard compliria (sistema de correcció Exner) amb els mínims que l'avaluació forense necessitaria.

Dels instruments citats per Gómez-Diago només tenim a la nostra disposició proves de context clínic fet que suposa una limitació en la interpretació dels resultats, tal i com els manuals de les respectives proves exposen.

Tal i com recullen Fariña y Arce (2010)²¹ en aquest context d'avaluació hem de sospitar la dissimulació de psicopatologia cas que existeixi. De fet com es comprovarà més endavant si obtenim l'elevació de les escales de desitjabilitat social fet que confirma aquesta tendència a mostrar-se socialment encomiable.

En aquest sentit, l'Association of Family and Conciliation Courts (AFCC) (citats a Cassandra y Beck, 2017)²² recomana en el seu model d'avaluació la selecció de proves específiques per cada cas i recomana no emprar instruments dels quals no es tingui coneixement previ de la seva validesa.

No obstant això, tal i com recullen Ibañez y Ávila (citats en Arch i Jarne, 2017)²³ cal tenir en compte que la presència de certs indicadors de desajust en el moment de l'avaluació, poden respondre a aspectes circumstancials contingents com una situació de crisi, sense conformar una entitat psicològica, o també el moment de crisi pot exacerbar estats que es trobaven compensats o en estat premòrbid.

Altrament, Bagby, Nicholson, Buis, Radovanovic i Fidler (1999) i Ogloff (1995) (citats en Arch y Jarne, 2010) expliciten que s'ha constatat que els adults explorats en una avaluació de guarda i custòdia solen obtenir estils de resposta defensius en el perfil del MMPI-2. Altrament, i de forma similar al MMPI-2. Es posa de manifest l'elevada possibilitat d'obtenir perfils defensius al MCMI-III en aquets context d'avaluació amb elevacions de l'escala de desitjabilitat social (Y) i una tendència a l'elevació subclínica de les escales 4 (histrionic), 5 (narcisista) i 7 (compulsiu). Així, s'han d'interpretar els resultats de forma cautelosa, ja que aquestes proves dissenyades per context clínic no sempre donen perfils ajustats al context forense, fet que suposa una important limitació.

---

²¹ Fariña, F. Y Arce, R. (2010). ¿Es efectivo el estudio psicométrico estándar del peritaje del estado clínico y de la disimulación en progenitores en litigio por la guarda y custodia de los menores?. *Rev. Iberoamericana de Psicología y Salud* (1), 1: 65-79. Disponible: www.redalyc.org/articulo.oa?id=245116411006

²² Cassandra, V y Beck, C. (2017). Testing in child custody evaluations: An overview of issues and uses. *Journal of child custody*, 14:4, 260-280, DOI: 10.1080/15379418.2017.1401970

²³ Arch-Marin, M. Y Jarne-esparcia, A. (2010). Instrumentos de evaluación psicológica en las peritaciones de guarda y custodia de los niños: Uso y admisibilidad. *Anuario psicología jurídica* (20): 59-70.

De fet, si seguim les recomanacions per seleccionar tècniques i instruments d'avaluació (Arch y Jarne, 2010²⁴), caldria tenir en compte el següent:

- Els instruments emprats han de trobar-se comercialitzats i, per tant, haver passat per un procés de revisió sòlid, disposar d'un manual que descrigui el seu desenvolupament, les propietats psicomètriques (fiabilitat i validesa), les normes d'aplicació, etc.
- Constatar que les dades de normalització de l'instrument es troben disponibles
- Assegurar-se que el nivell de fiabilitat de la prova està demostrat. Cal extremar la prudència en l'ús d'instruments amb estimacions de fiabilitat >0.8.
- També cal constatar la validesa de la prova, que haurà de constar al manual de la prova.
- Cal assegurar-se que la prova es pertinent per avaluar la qüestió que es formula des de la instància judicial. Això hauria d'estar establert, sempre que sigui possible, per la validació d'investigacions publicades en revistes amb revisió anònima per parells.
- L'avaluador haurà de considerar les diferències existents entre la finalitat per la qual es va desenvolupar la prova inicialment i la finalitat corresponent a allò que s'està avaluant en context forense.
- Seguir de forma estricta els requisits per aplicar la prova incloent l'adequada formació i experiència de l'avaluador.

Tenint en compte aquests estàndards d'avaluació, referent a les proves projectives, podem explicitar que, en aquest context, no s'adequaria als estàndards requerits motiu pel qual hauríem de ser prudents en la seva administració i interpretació.

---

²⁴ Op.cit

4 **HIPÒTESIS**

Atenent els objectius específics de la recerca, les hipòtesis de partida que es formularen, per delimitar la investigació, foren les següents:

HIPÒTESI 1

Les proves més emprades en els informes pericial de famílies són MCMI en les seves versions, el PAI, el MMPI en les seves versions i el CUIDA pel que fa als progenitors.

HIPÒTESI 2

En el cas dels menors d'edat, les proves més administrades són projectives i el TAMAI.

HIPÒTESI 3

L'ús de la prova va més associat al criteri tècnic que no a una petició implícita.

HIPÒTESI 4

L'aplicació de proves és més ampli en el programa d'assessorament, més concretament en el programa relacions familiars.

HIPÒTESI 5

Es confirma una tendència a la desitjabilitat social en les proves administrades.

HIPÒTESI 6

La informació aportada pels resultats de la prova queda integrada a les conclusions dels informes.

5 **DISSENY DE LA RECERCA**

El disseny metodològic d'aquesta recerca ha vingut determinat per les diferents fases de l'estudi i pels objectius marcats, tal i com queda plasmat al cronograma que apareix més endavant.

Les tècniques de recollida de dades emprades han estat tant quantitatives com qualitatives i s'ha realitzat amb l'EXCEL. El tractament d'aquestes dades s'ha realitzat amb el programa SAS ®.

5.1 Selecció i aleatorització de la mostra i fonts d'informació

Després de la consulta a la Base de Dades, s'ha seleccionat els expedients de la província de Barcelona, als quals s'ha administrats alguna prova psicomètrica, projectiva, o ambdues, a un o més d'un dels membres de la unitat familiar durant l'avaluació realitzada. S'han extret tots els expedients familiars la situació administrativa dels quals sigui "Finalitzat", dins de la franja temporal situada entre 2009-2018. Així, la mostra total es conforma de N= 959.

Cal indicar que en l'anàlisi de la mostra, ens vam trobar que en la base de dades es duplicava els informes que tenien ambdós descriptors, psicomètric i projectiu, fet que va provocar que la quantitat total d'informes fos més petita. Aquest fet va suposar una mostra total final de N= 875.

Atesa la gran quantitat d'informes ha analitzar, es va decidir escollir una mostra amb un nivell de confiança òptim per poder extreure resultats. Així doncs, amb 696 informes analitzats, amb un nivell de confiança del 95% s'ha obtingut un marge d'error de 1,68%.

En el informes, s'han tingut en compte tots els programes d'intervenció de l'EATAF i que es troben en la taula següent:

Taula 4. Programes d'intervenció de l'EATAF

TIPUS DE PROGRAMA	PROTOCOL D'ACTUACIÓ	
<p>Programa d'Assessorament tècnic en l'àmbit de família</p>	<p>Relacions familiars</p>	<p>Relacions familiars</p> <p>Violència de gènere (VIDO)</p> <p>Curt termini</p> <p>Responsabilitat parental compartida</p>
		<p>Oposició a mesura administrativa en protecció de menors</p>
		<p>Oposició a mesura administrativa en idoneïtat</p>
<p>Programa de Seguiment tècnic en l'àmbit de família</p>	<p>Règim familiar</p>	
	<p>Violència de gènere (VIDO)</p>	
	<p>Punt de Trobada</p>	

Les fonts principals d'informació que s'han utilitzat en aquesta recerca, han estat les següents:

Els informes tècnics de l'EATAF

Dels informes tècnics emesos des del Servei, s'ha donat rellevància al informació que consta en els següents apartats:

- MOTIU: per tal de clarificar la demanda judicial.

- **METODOLOGIA:** a fi i efecte d'identificar el nom de la prova administrada.
- **AVALUACIÓ FAMILIAR:** és l'apartat en què es descriuen els resultats de les proves administrades i en el qual s'aporten dades respecte de la possible psicopatologia o trets disfuncionals de personalitat.
- **VALORACIONS i CONCLUSIONS:** és l'apartat en el qual es fan constar les propostes que responen a la petició judicial. I on hauria d'aparèixer la integració dels resultats de l'avaluació tècnica i els resultats de la prova administrada

5.2 Elaboració de la plantilla de recollida de dades

Les principals variables que s'han tingut en compte han estat les següents:

Taula 5. Variables de la graella de dades

Variable	Descripció	Codificació
TIPUS DE PROGRAMA	Programa d'intervenció	1. Relacions familiars (assessorament tècnic) 2. Curt termini 3. Idoneïtat a l'adopció 4. Oposició a tutela 5. Responsabilitat parental compartida 6. VIDO 7. Seguiment VIDO 8. Seguiment familiar 9. Seguiment punt de trobada
ANY DEL INFORME	Any lliurament de l'informe	Variable quantitativa
NÚMERO AVALUATS	Membres de la unitat familiar als quals se'ls ha administrat la prova	Variable quantitativa
EDAT	Edat de cada membre	Variable quantitativa
PARENTIU	Identificació del membre en el nucli familiar	1. Pares 2. Fill/a 3. Altres
MOTIUS ADMINISTRACIÓ DE LA PROVA	Criteri pel qual s'ha administrat la prova	1. Ofici 2. Trets personalitat 3. Psicopatologia 4. Adaptació 5. Estat emocional 6. Capacitats parentals 7. Altres

Variable	Descripció	Codificació
DIAGNÒSTIC PREVI	Existència de diagnòstic previ en l'avaluat. Codi DSM-5	1. Sí 2. No
DIAGNÒSTIC	Etiqueta clínica que consta a l'expedient i de la qual informa l'avaluat	Variable qualitativa. Codi DSM-5
TIPUS DE TEST	Tipus de prova administrada	1. Psicomètrica 2. Projectiva
NOM DE LA PROVA	Nom comercial del test	Variable qualitativa
VALIDESA DE LA PROVA	Resultats escales validesa	1. No mesurable (projectius) 2. Vàlid 3. Invalidat 4. No avaluable
ELEVACIÓ DE LES ESCALES DE DESITJABILITAT	Resultat escala de desitjabilitat del test	1. No hi ha (projectius) 2. Sí 3. No 4. No avaluable
INTERPRETACIÓ DE LA PROVA	Resultats del perfil obtingut	1. Sí 2. No 3. No avaluable
REFERÈNCIA ALS RESULTATS	Referència a les valoracions dels resultats de la prova administrada	1. Explícit 2. Integrat 3. No consta 4. No avaluable

5.3 Límits territorials i temporals de la recerca

Els límits territorials que afecten la present recerca es relacionen amb la província en la qual treballen els membres d'aquest grup d'investigació. Així, malgrat l'EATAF disposa de 4 seus, una per província, només s'han tingut en compte els de Barcelona.

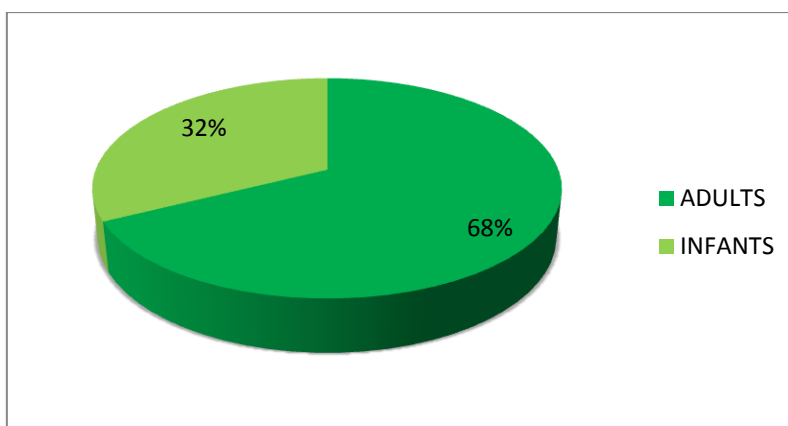
Els límits temporals, tal i com s'ha indicat anteriorment, se circumscriuen a la franja 2009-2018

6 RESULTATS I DISCUSSIÓ

6.1 Anàlisi de resultats

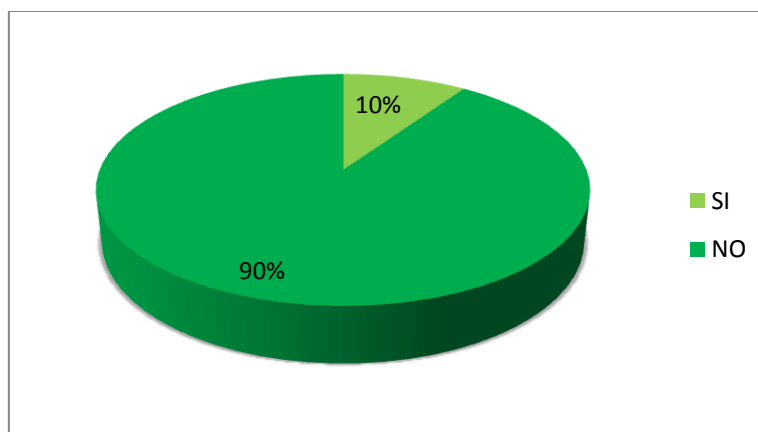
Dins de la mostra analitzada, els 696 informes, dels quals s'extreuen: 1179 usuaris (adults i infants) tal i com mostra el Figura 5 amb un total 32% de menors d'edat i 68% d'adults.

Gràfic 5. Total percentatge usuaris

Del total de la mostra d'usuaris només un 10% presenta un diagnòstic psicopatològic previ (Figura 6). D'aquest 10% un 8% pertany a adults i un 2% a nens. Per tant, una explicació congruent de l'administració de la prova en la mostra no diagnosticada, vindria donada per la necessitat del professional de contrastar amb una prova objectiva aspectes disfuncionals del subjecte que es puguin haver observat durant l'entrevista.

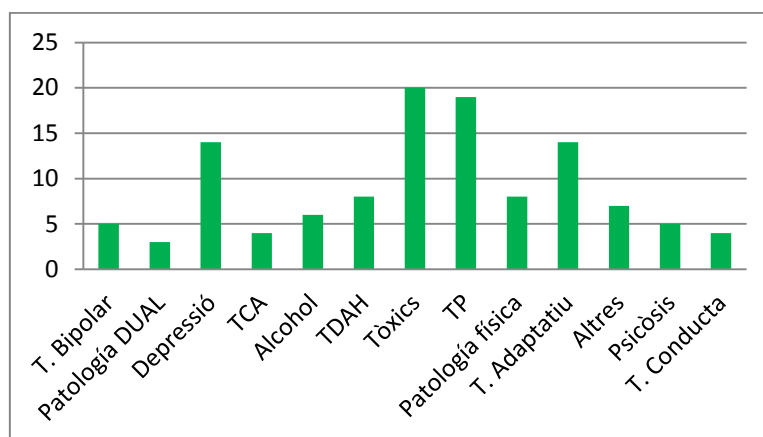
Gràfic 6. Existència de diagnòstic previ

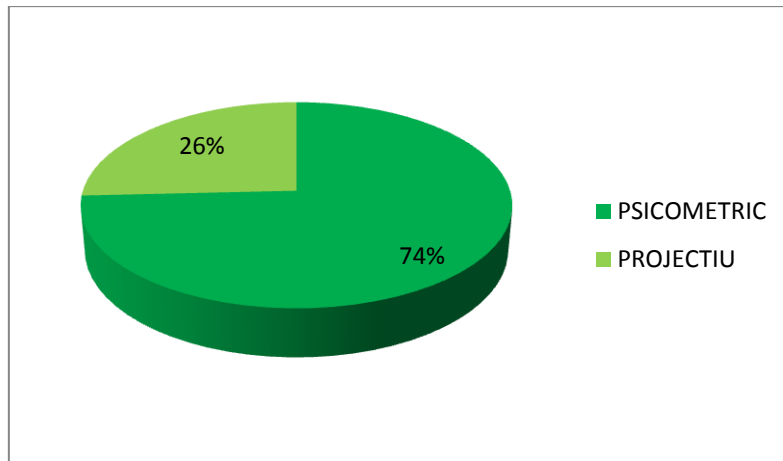
Respecte del 10% del qual es disposa diagnòstic, la tasa de prevalença majoritària són els trastorns de personalitat i el consum de tòxics (Figura 7). En aquest cas, provablement s'administra una prova psicomètrica bé per confirmar o descartar possibles descompensacions o consums actuals, bé perquè de l'entrevista així es desprengui, bé perquè l'usuari no estigui vinculat a cap recurs de la xarxa pública. En aquest cas, es reforça la funció de la prova com a eina de contrast de la informació.

Gràfic 7. Tipus de patologies diagnosticades

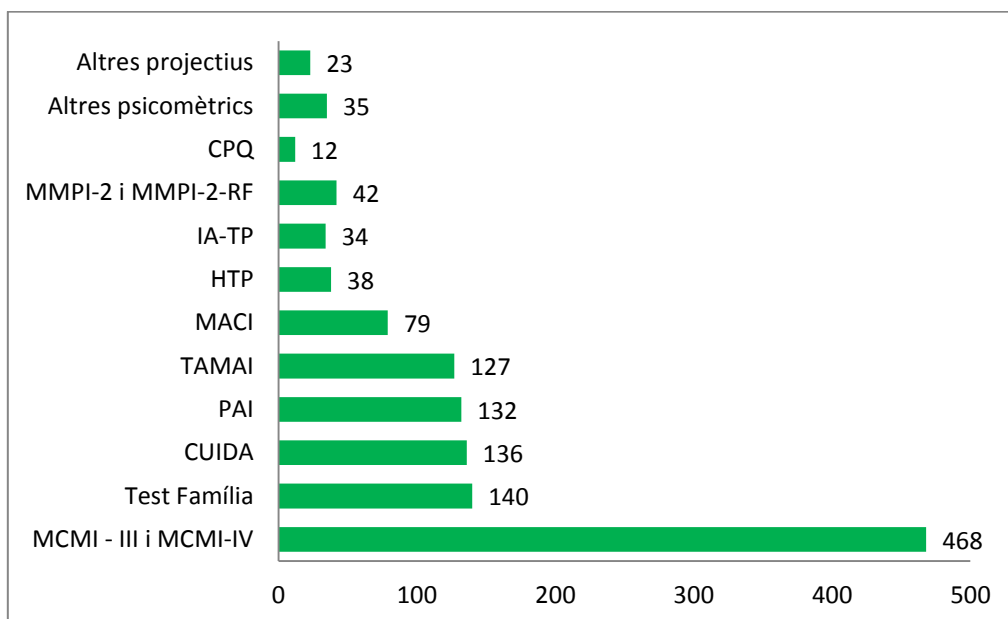
Pel que fa al total del proves administrades al total d'usuaris (Figura 5) s'ha administrat 1266 proves, essent 840 (66%) proves a adults i 426 (34%) a infants. D'aquestes, tal i com es pot observar en el Figura 8 hi ha unes 940 (74%) són proves psicomètriques i unes 326 (26%) són proves projectives, resultats que segueixen en la línia dels estàndards aplicats en la majoria dels usuaris.

Gràfic 8. Total proves aplicades

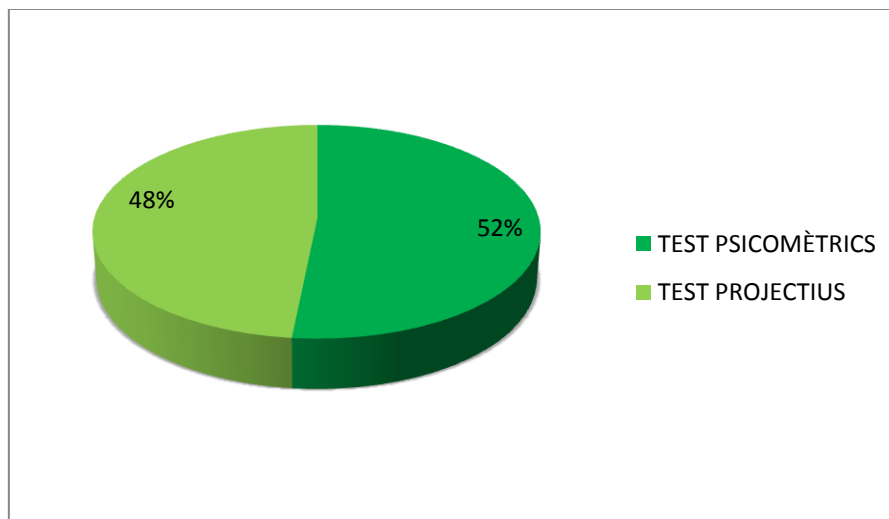
Pel que fa al tipus de proves administrades (nom comercial de la prova) tal i com es pot observar al gràfic següent (Figura 9), es confirma que el model de Millon (Millon-III i Millon-IV) és el més emprat en el nostre context (37%) en la línia de la bibliografia existent. De les aplicades a als adults trobaríem en segon lloc la prova CUIDA (11%) seguida del test PAI (10%). En l'agrupació d'altres test psicòmètrics es trobarien test com: NEO-PI-R, BASC en les seves versions, STAXI, etc. Pel que fa a altres test projectius: Test Arbre, Test Casa, Test Animal, Test Figura Humana, etc.

Gràfic 9. Nom dels tipus de test administrats

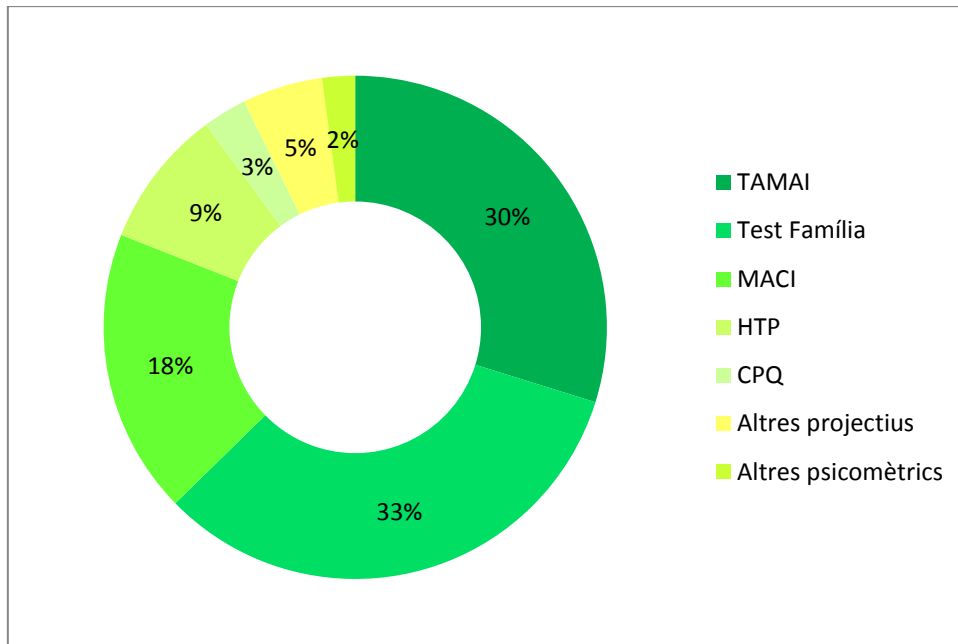
Quant al tipus de prova més utilitzada en menors d'edat, del total de 426 proves administrades, tal i com s'observa en el Figura 10, hi ha unes 226 (52%) que són psicomètriques y unes 212 que són projectives.

Gràfic 10. Test aplicats a menors d'edat

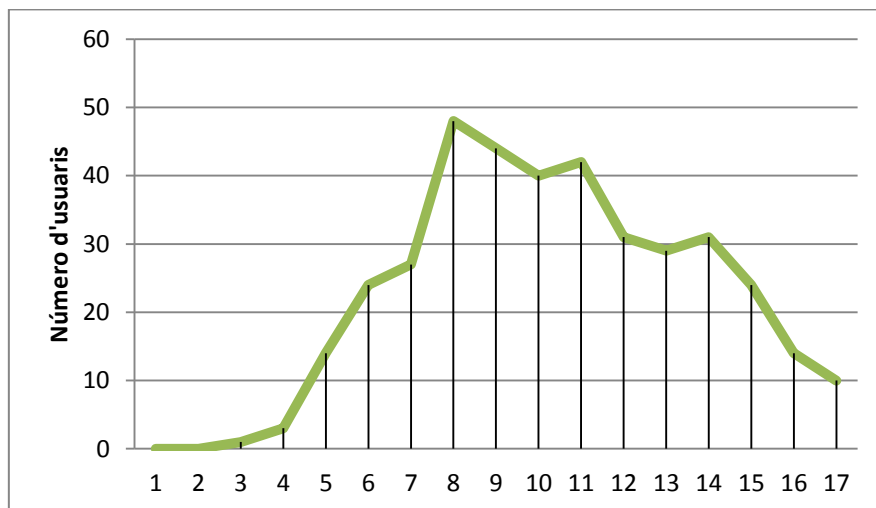
Pel que fa a les proves psicomètriques trobaríem (Figura 11) el test TAMAI (30%), el MACI (18%), el CPQ (3%) i d'altres psicomètriques amb un 2% (CMAS-R, el BASC o el 16PF-APQ). Quant a les projectives trobem com a més utilitzada el Test de la Família (33%) seguit del HTP (9%) i d'altres projectius (5%) com per exemple el test de la Casa, el test de la Figura Humana, el test de l'Arbre, etc.

Gràfic 11. Nom del test o de la prova aplicada a menors d'edat

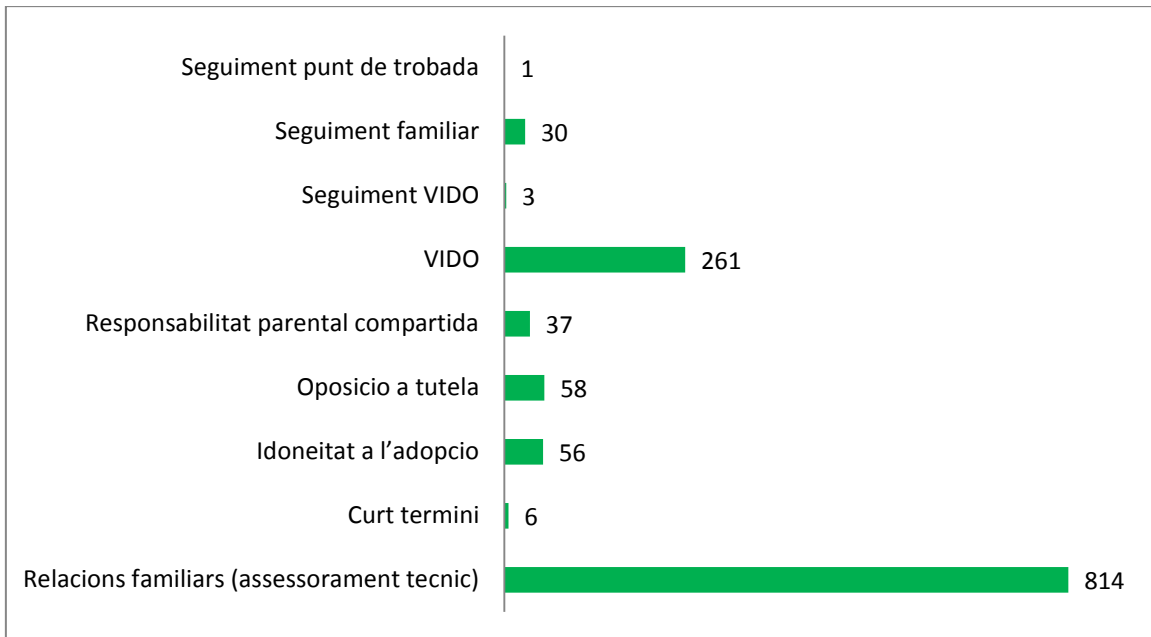
La mitjana d'edat del total de 382 usuaris seria de 10,8 anys i es distribuiria segons el Figura 12.

Gràfic 12. Número d'usuaris menors d'edat segons la seva edat

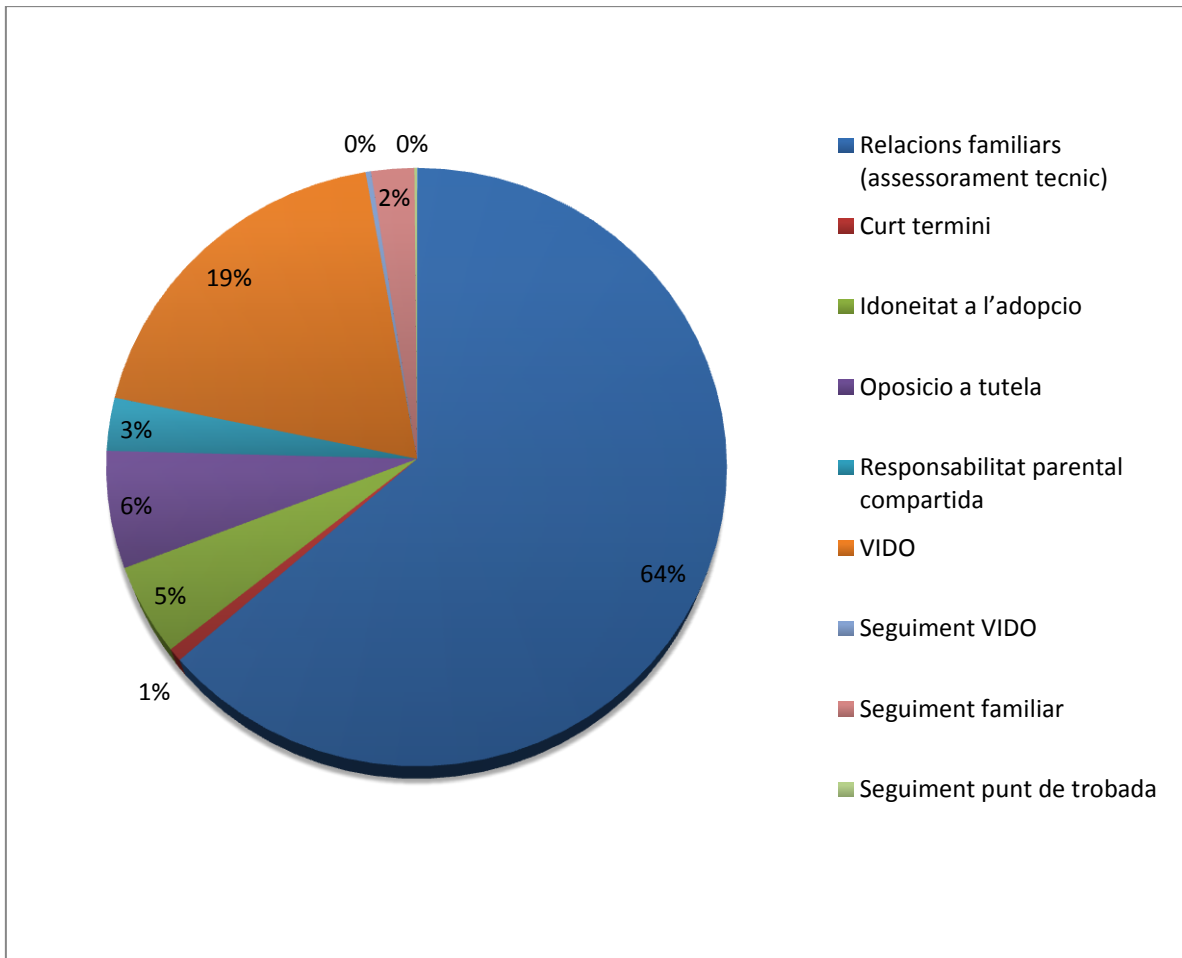
El programa d'intervenció en el que més test es passa (Figura 13) és el de relacions familiars (64%) seguit del programa de VIDO (21%). Resultats esperables atès que són els programes d'intervenció més freqüents a l'Equip.

Gràfic 13. Número de test segons el programa d'intervenció

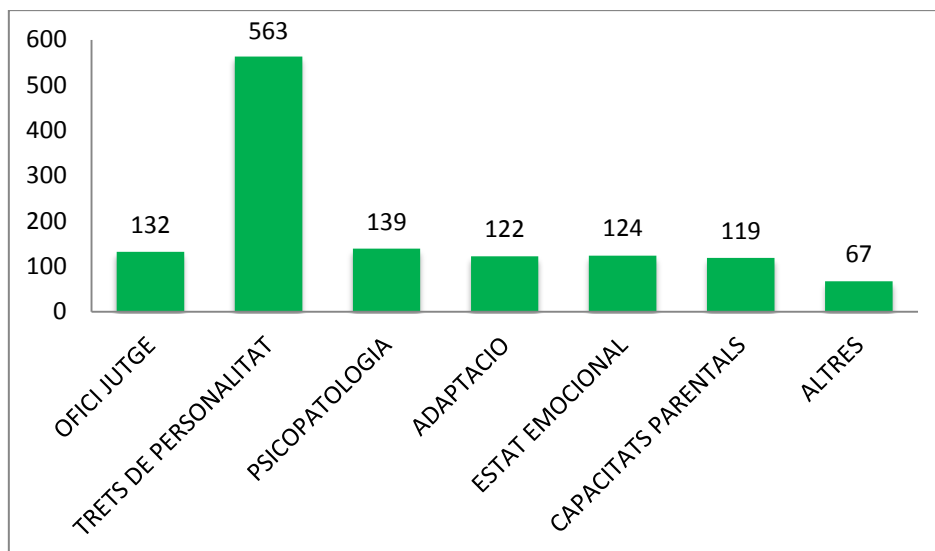
En aquest sentit cal destacar que seguiria en la línia del número d'informes total analitzat 696, dels quals podem trobar que hi ha un 64% de relacions familiars i un 19% de VIDO (Figura 14).

Gràfic 14. Tipus de programa d'intervenció

Pel que fa al total de test aplicats, també el motiu principal per el qual s'han administrat les 1266 proves és el de l'avaluació de trets de personalitat (45%). Però pel que fa als test administrats, el segon seria el relacionat amb aspectes psicopatològics (Figura 15)

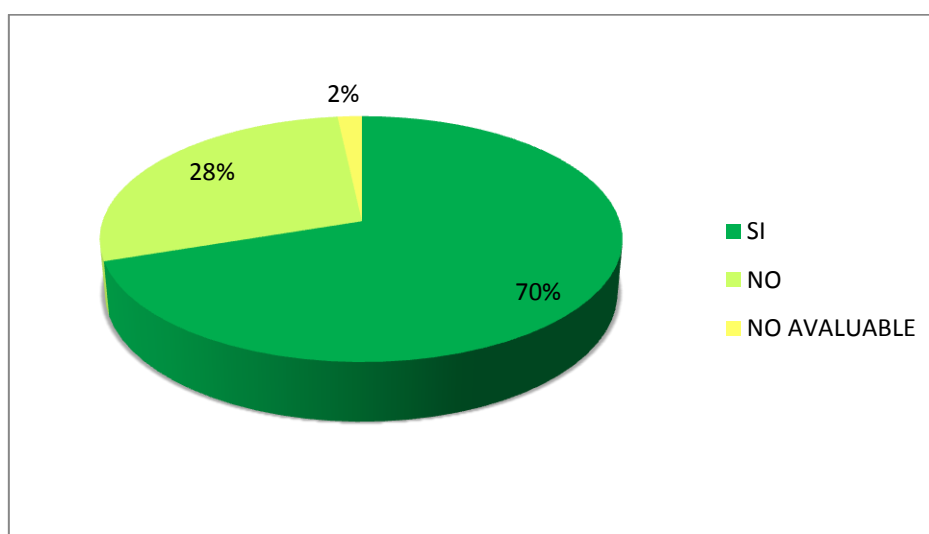
Gràfic 15. Motiu aplicació prova

Així mateix, de la nostra mostra els resultats de les proves psicomètriques administrades són vàlids en un 81% amb un 2% invàlids, percentatges que ja corresponen amb les tasses que manegen els propis manuals. Pel que fa al 17 % restant, cal assenyalar que correspon a les proves projectives, les quals no tenen escales de validesa.

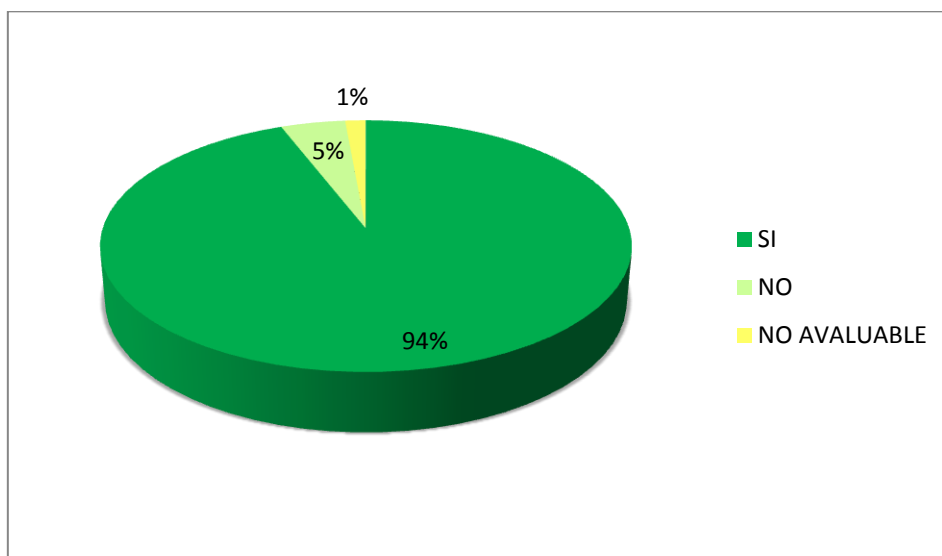
Del total de les proves que sí que compten amb l'escala de desitjabilitat (Figura 16) trobem que hi ha 730 proves (70%) que mostren elevació en aquesta escala.

Gràfic 16. Elevació escala de desitjabilitat social

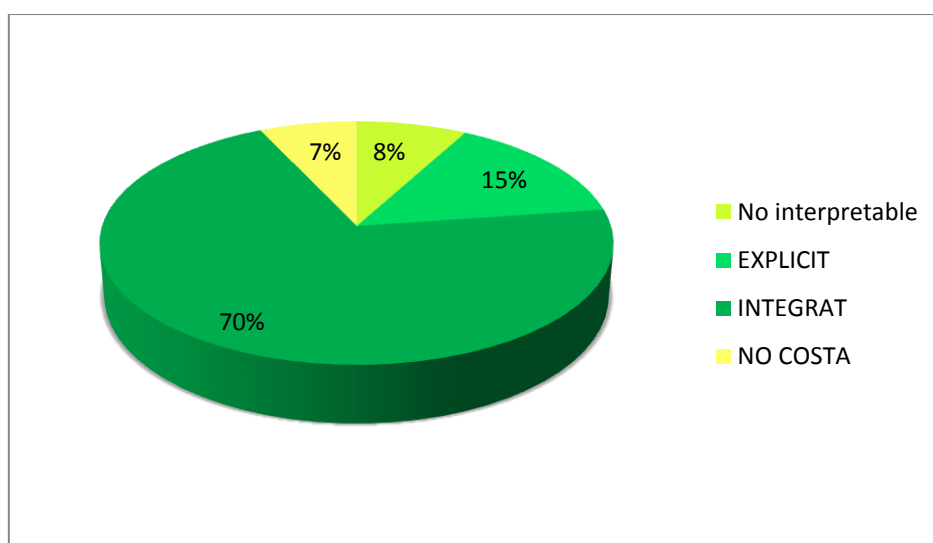
Pel que fa a la interpretació de les proves. Tal i com s'observa en el Figura 17, el 94% (1191) són test interpretats.

Gràfic 17. Interpretació de les proves

D'aquesta interpretació (Figura 18) en el total d'informes analitzats, 696, en 112 (15%) hi ha una constància explícita del resultats del test, en 534 (70%) de les conclusions dels informes aquesta referència als test es troba integrada. Així doncs, només en el 7% dels informes no consta. El 8% correspondria als informes que no han pogut ser interpretats.

Gràfic 18. Integració dels resultats segons informes

6.2 Discussió d'hipòtesis

HIPÒTESI 1

Les proves més emprades en els informes pericial de famílies són MCMI en les seves versions, el PAI, el MMPI en les seves versions i el CUIDA pel que fa als progenitors.

Tal i com s'ha vist al Figura 9, en la nostra mostra, la prova més administrada en adults és el MCMI, en les seves versions, seguida del CUIDA i el PAI. En aquest cas, la hipòtesi es compleix de forma parcial. L'explicació podria venir donada per diversos factors:

1. Temps de comercialització de les proves: les proves de MILLON tenen una gran trajectòria en el servei de fet, es disposen des de la seva versió número II. No així el CUIDA que el tenim des de 2009 i el PAI que es va adquirir el 2016.
2. Motiu de l'administració del test: En els gràfics anteriors ha quedat palès que prima el criteri tècnic respecte de la cerca de l'avaluació de trets de personalitat disfuncionals. Així mateix, a la mostra que presenta diagnòstic previ, sobresurten els diagnòstics relacionats amb la personalitat. D'aquesta manera, es confirma amb el resultat de la prova Chi-quadrat (64,927; Df=34; $p < 0.005$) la relació entre aquestes dues variables.
3. Quant a la prova CUIDA, tot i tenir constància que és una prova que s'acostuma a aplicar en aquest context, des de l'Equip es considera que les escales que avalua dita prova es poden extreure de les entrevistes amb els progenitors. D'aquesta manera, es dona rellevància a la identificació dels indicadors relatius a la competència parental, des del model d'avaluació multimètode-multifont, al qual es fa referència al marc teòric d'aquest treball.
4. Quant a la prova de MMPI (MMPI-2 i MMPI-2-RF) que seria la segona més utilitzada en aquest àmbit. En el nostre cas, el fet de disposar del PAI a partir de 2016 i que l'MMPI esdevé una prova

llarga. No obstant, tal i com recull Arch (2008)²⁵ semblaria que la prova 16-PF-5 és la més emprada en aquest context ja que els avaluadors atorguen un pes important als trets de personalitat. Des del nostre context, semblaria que cobra importància l'avaluació dels trets disfuncionals, motiu pel qual les proves més emprades serien les d'avaluació de psicopatologia (MCMI i PAI).

HIPÒTESI 2

En el cas dels menors d'edat, les proves més administrades són projectives i el TAMAI.

Tal i com es pot observar en el Figura 11, les proves més utilitzades són test Família, HTP i d'altres projectius (48%), seguit del TAMAI (30%). De la mostra analitzada tenim un total de 33% de nens d'edats compreses de 3 anys a 17 anys, amb una edat mitjana de 10,8 anys. Aquest fet, podria explicar l'elevada quantitat de proves projectives que es realitzen atès que amb nens de curta edat, se'ls hi pot administrar més d'una prova ateses les característiques de les mateixes.

En el cas del test de la família, tenint en compte el volum de nens que passen per les dependències del nostre servei, especialment la franja d'edat d'entre els 5 i els 8 anys. Si bé, es té en compte les limitacions pròpies de les proves projectives i l'elevat grau de subjectivitat en la seva interpretació, els mecanismes de la mateixa prova (llapis i paper) faciliten l'establiment del *rapport* i un clima de confiança que propicia l'apertura del món emocional del petit i faciliten la seva expressió.

Amb tot, la interpretació de la producció gràfica se centra en els aspectes més formals i objectius. En concret, es manté prudència en traslladar a l'informe aspectes d'un anàlisi més profund dels dibuix.

---

²⁵ Arch, M. (2008). *La intervención de los psicólogos forenses en las evaluaciones de la guarda y custodia de los niños* (Tesis doctoral). Recuperat de <http://www.tdx.cat/TDX-113108-114532>

Tal i com s'ha comentat, el TAMAI és la prova psicomètrica més utilitzada, atès que ajuda a valorar els aspectes adaptatius dels infants (personal, educatiu, social, familiar). Així com, es desprèn la visió dels nens/nenes sobre els estils educatius emprats pels seus progenitors.

Pel que fa al MACI, s'observa que és una prova que s'utilitza per un *screening* de psicopatologia en les edats adolescents.

HIPÒTESI 3

L'ús de la prova va més associat al criteri tècnic que no a una petició implícita.

Ens constata que el motiu principal del qual s'administren les proves, es relaciona directament amb l'avaluació dels trets de personalitat i d'aspectes psicopatològics dels usuaris (veure Figura 15). Així mateix, i en el cas dels infants els motius principals es relacionen amb l'avaluació de la seva adaptació i de l'estat emocional.

Tenint en compte que només un 10% de la nostra mostra presenta un diagnòstic previ (Figura 6), el criteri tècnic cobra rellevància en el moment de la intervenció. D'aquesta manera semblaria que és durant l'anàlisi de l'expedient i l'inici de la intervenció de la família que és determinarà la necessitat o no de confirmar la disfuncionalitat, en aquesta àrea.

D'aquesta manera es confirma la hipòtesis inicial que la prova realitzada és habitualment a criteri tècnic (90%).

Així mateix, es confirma que existeix relació entre el motiu d'aplicació de la prova i el tipus de prova administrada Chi-quadrat (4552,6; Df=204; $p < 0.005$). D'aquesta manera semblaria que la selecció de la prova es fa de forma concreta per tal de confirmar/descartar la hipòtesis prèvia generada pel professional.

HIPÒTESI 4

L'aplicació de proves és més ampli en el programa d'assessorament, més concretament en el programa relacions familiars.

Tal i com es pot comprovar al Figura 13, el programa d'intervenció on més proves s'apliquen tant projectives com psicomètriques és el programa de relacions familiar. Aquest fet no és d'estranyar ja que aquest programa esdevé el més habitual en el nostre context. Cas a part, el programa d'oposició a la mesura administrativa (idoneïtat a l'adopció) suposa un percentatge residual del total d'intervencions realitzades, en pràcticament el 95% dels casos s'administra prova psicomètrica, ja que així ho determina la normativa vigent i el nostre protocol. En els casos que no ha estat així, els professionals indiquen en el propi informe els motius (test-retest, efecte aprenentatge, multi-avaluacions, etc.).

HIPÒTESI 5

Es confirma una tendència a la desitjabilitat social en les proves administrades.

Quant al total de proves aplicades podem observar (Figura 16) que en la majoria de casos s'eleva l'escala de desitjabilitat social. En els casos que no hi ha computació d'aquesta escala ens referim a les proves projectives i pel que fa a la categoria no avaluable correspondria als perfils invàlids. De les proves que sí compten amb escales de desitjabilitat social, el 71% del resultat mostra l'elevació en aquesta escala.

Efectivament és esperable en aquest context que els usuaris donin elevació en aquesta escala atès que per avaluar les seves competències venen a portar una imatge lloable de si mateixos, minimitzar qualsevol tipus de malestar o dificultats en la seva vida quotidiana i familiar.

HIPÒTESI 6

La informació aportada pels resultats de la prova queda integrada a les conclusions dels informes.

Efectivament, es constata que els professionals tendeixen a donar la informació integrada en la resta de conclusions (Figura 18). Això es esperable ja que els resultats de la prova no són definitoris ans al contrari suposen una font de contrast d'informació.

7 CONCLUSIÓ

Segons les hipòtesis plantejades, es pot concloure que:

Des de l'EATAF se segueixen els plantejaments recollits en la diferent literatura especialitzada, si bé es dona més importància a aquells aspectes que guarden relació directe amb disfuncions dels avaluats. En aquest sentit, tal i com marquen els estàndards científics i besants en l'evidència, s'empren les proves psicomètriques de forma majoritària tot i que aquelles que serveixen per avaluar psicopatologia.

Les proves projectives administrades han estat de forma exclusiva aplicades amb nens de curtes edats, en la seva major part, per sota de 10 anys. Aquest tipus de proves tenen una doble funció: d'una banda permeten establir o reforçar el *rapport* amb l'avaluador i per l'altra banda, faciliten una aproximació al món intern de l'infant.

Cobra importància el criteri tècnic del professional tant per decidir realitzar la prova com per escollir el tipus de test. Els resultats de l'estadística aplicat Chi quadrat indiquen que el psicòleg ajusta el motiu d'aplicació amb el tipus de prova. A tall d'exemple, el fet que existeix un diagnòstic previ no esdevé per ser un factor exclusiu per administrar un test.

Menció a part, destaca les elevades puntuacions en l'escala de desitjabilitat social en aquest àmbit, fan imprescindible la interpretació amb cautela del resultats obtinguts. Així, es reforça la idea que l'administració de proves psicomètriques esdevé quelcom complementari a les entrevistes d'avaluació realitzades pels professionals així com, una font extra d'informació que entra en joc amb la resta d'informacions obtingudes durant la intervenció (coordinacions amb d'altres serveis/professionals).

Amb tot, cal assenyalar que no fem proves específiques de l'àmbit jurídic de família, sinó que fem una interpretació dels resultats de les proves clíniques

les quals adaptem al nostre context d'intervenció. Cal així el disseny de noves proves que partint del nostre treball diari i tenint en compte el biaix de l'escala de desitjabilitat social en els resultats, ens permetessin una interpretació més fiable del perfil obtingut.

8 REFERÈNCIES BLIOGRÀFIQUES

Albarran Olivera, A. J. (1989). Figura y función del psicólogo en los órganos judiciales. *Boletín de Información del Ministerio de Justicia*, nº1525, 1722 – 1741

Arch, M. (2008). *La intervención de los psicólogos forenses en las evaluaciones de la guarda y custodia de los niños* (Tesis doctoral). Recuperat de: <http://www.tdx.cat/TDX-113108-114532>

Arch-Marin, M. Y Jarne-esparcia,A. (2010). Instrumentos de evaluación psicológica en las peritaciones de guarda y custodia de los niños: Uso y admisibilidad. *Anuario psicología jurídica* (20): 59-70.

Archer, R. i Wygant, D. (2012). Child Custody Evaluations: ethical, scientific and practice considerations. *Journal of Psychological Practice*, 12, 1-70. Recuperat a: <https://wwwresearchgate.net/publication/233784213>

Cassandra, V y Beck, C. (2017). Testing in child custody evaluations: An overview of issues and uses. *Journal of child custody*, 14:4, 260-280. doi: 10.1080/15379418.2017.1401970

Clemente, M. (coord.). (1997). *Fundamentos de la psicología jurídica*. Madrid: Ed. Pirámide.

COPC (2016). *Guía de orientativa de buenas prácticas para la evaluación psicológica forense y la práctica pericial*. Barcelona.

Del Amo, L. (1984). Valoración jurídica del peritaje psiquiátrico sobre neurosis, psicopatías y trastornos de la sexualidad. *Ius Canonicum*, 22, 651 – 706.

Echeburúa, E., Amor, P., y Corral, P. (2003). Autoinforme y entrevistas en el ámbito de la psicología clínica y forense: limitacions y nuevas perspectivas. *Análisis y modificación de conducta*, 29, 503-522.

Fariña, F. y Arce, R. (2010). ¿Es efectivo el estudio psicométrico estándar del peritaje del estado clínico y de la disimulación en progenitores en litigio por la guarda y custodia de menores? *Revista Iberoamericana de Psicología y Salud*, 1 (1), 65-79. Recuperat a: <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=245116411006>

Fariña, F., Redondo, L., Seijo, D. et cols. (2017). A meta-analytic review of the MMPI validity scales and indexes to detect defensiveness in custody evaluations. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 17, 128-138. doi: [10.1016/j.ijchp.2017.02.002](https://doi.org/10.1016/j.ijchp.2017.02.002)

Gómez-Diago, E. (2014). *Instrumentos de evaluación de la guarda y custodia de menores: una revisión*. (Tesis doctoral). Recuperat: https://www.researchgate.net/publication/277588538_Instrumentos_de_evaluacion_de_la_guarda_y_custodia_de_menores_una_revisión

Ibáñez, V. (2018). Instrumentos y procedimientos de evaluación Psi-Forense en procesos de familia. Treball presentat a la VI Convención APF. Madrid

Jiménez Gómez, F. (coord.). (2006). *Evaluación psicológica forense. Matrimonio y procesos de protección con el menor*. 2a ed. Salamanca: Ed. Amarú.

Llei 25/2010, del 29 de juliol, del llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família. Recuperat a: http://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa/?action=fitxa&mode=single&documentId=544979&language=ca_ES

Llei d'enjudiciament civil 1/2000, de 7 de gener. Recuperat a: <http://civil.udg.es/normacivil/estatal/LEC/>

Marrero, J.L. (coord.) (1998). *Psicología jurídica de la familia*. Madrid: Fundación Universidad – Empresa.

Palacín Vega, F.J. (2006). La evaluación psicológica en los procesos de nulidad y separación matrimonial. A F. Jiménez Gómez (coord.), *Evaluación*

psicológica forense. Matrimonio y procesos de protección con el menor. (28-44). 2a ed. Salamanca: Amarú.

Protocol d'assessorament de l'Equip d'Assessorament Tècnic en l'Àmbit de les Famílies (EATAF). (2014). Recuperat a:

http://administraciojusticia.gencat.cat/web/.content/home/seccions_tematiques/assessorament_tecnic_familia/programes-i-protocols/programa_assessorament_tecnic_civil_ambit_familia.pdf

Protocol del Programa de Seguiment de l'Equip d'Assessorament Tècnic en l'Àmbit de les Famílies (EATAF). (2014). Recuperat a:

http://administraciojusticia.gencat.cat/web/.content/home/seccions_tematiques/assessorament_tecnic_familia/programes-i-protocols/programa_seguiment_ambit_familia.pdf

Ramírez, M. (2003). *Cuando los padres se separan. Alternativas de custodia para los hijos.* Madrid, Biblioteca Nueva.

Stolberg, R. i Kauffman, C. (2015). The utility of the MCMI-III in child custody evaluations: the impact of clinical norms. *Journal of child custody*, 12 (3-4), 325-336. [doi:10.1080/15379418.2015.1120169](https://doi.org/10.1080/15379418.2015.1120169)

Urra, J. (comp.). (2002). *Tratado de psicología forense.* Madrid: .Ed. Siglo XXI.

Valerio, C. i Beck, C. J. (2017). Testing in child custody evaluations: An overview os issues and uses. *Journal of Child Custody*, 14 (4), 260-280. [doi:10.1080/15379418.2017.1401970](https://doi.org/10.1080/15379418.2017.1401970)

9 ANNEXOS

ANNEX 1: Taula recollida de dades

NÚMERO INFORME	1,2,3,4...			
USUARIS PER INFORME	1			
	2			
	3			
	4			
	...			

DATA INFORME	00/00/0000			
--------------	------------	--	--	--

DATA NAIXEMENT	00/00/0000			
----------------	------------	--	--	--

TIPUS d'INFORME	1	RELACIONS FAMILIARS (ASSESSORAMENT TÈCNIC)			
	2	CURT TERMINI			
	3	IDONEITAT A L'ADOPCIÓ			
	4	OPOSICIÓ A TUTELA			
	5	RESPONSABILITAT PARENTAL COMPARTIDA			
	6	VIDO			
	7	SEGUIMENT VIDO			
	8	SEGUIMENT FAMILIAR			
	9	SEGUIMENT PUNT DE TROBADA			

PARENTIU

1	PARES			
2	FILLS			
3	ALTRES			

MOTIU
APLICACIÓ
DE LA PROVA

1	OFICI JUTGE			
2	TRETS DE PERSONALITAT			
3	PSICOPATOLOGIA			
4	ADAPTACIÓ			
5	ESTAT EMOCIONAL			
6	CAPACITATS PARENTALS			
7	ALTRES			

TIPUS DE TEST

1	PSICOMETRIC			
2	PROJECTIU			

NOM PROVA

CUIDA, TAMAI, PAI, MCMI-II, MCMI-IV, Test Família....			
--	--	--	--

DIAGNÒSTIC PREVI

1	SI			
2	NO			

TIPUS DE DIAGNÒSTIC

SEGONS DSMI-5

VALIDESA

1	NO TÉ			
2	VÀLID			
3	INVÀLID			

ELEVACIÓ ESCALES DESITJABILITAT

1	NO HI HA			
2	SI			
3	NO			
99	NO AVALUABLE			

INTERPRETACIÓ RESULTATS

1	SÍ			
2	NO			
99	NO AVALUABLE			

REFERÈNCIA ALS RESULTATS

1	EXPLÍCIT			
2	INTEGRAT			
3	NO CONSTA			
99	RESULTATS NO VÀLIDS / TEST NO INTERPRETAT			

Annex 2: Índex de figures (taules i gràfics)

Taules

- Taula 1. Programes d'intervenció de l'EATAF 13
- Taula 2. Origen de les peticions i possible intervenció del psicòleg forense (extret i modificat de “La guía de buenas prácticas para la evaluación psicológica forense y la práctica pericial del Colegio de Psicólogos de Catalunya” (2016) 21
- Taula 3: Instruments existents i emprats per a l'avaluació forense (adaptat de Gómez – Diago, 2014)..... 28
- Taula 4. Programes d'intervenció de l'EATAF 37
- Taula 5. Variables de la graella de dades 38

Gràfics

- Gràfic 1. Procés d'intervenció del psicòleg forense 20
- Gràfic 2. Procés d'avaluació psicològica forense (elaboració pròpia)..... 23
- Gràfic 3. Diagrama respecte la recollida d'informació (elaboració pròpia)..... 23
- Gràfic 4. Diagrama de criteris de selecció d'instrument (elaboració pròpia) 26
- Gràfic 5. Total percentatge usuaris 40
- Gràfic 6. Existència de diagnòstic previ 40
- Gràfic 7. Tipus de patologies diagnosticades 41
- Gràfic 8. Total proves aplicades 41
- Gràfic 9. Nom dels tipus de test administrats..... 42

- Gràfic 10. Test aplicats a menors d'edat.....43
- Gràfic 11. Nom del test o de la prova aplicada a menors d'edat.....43
- Gràfic 12. Número d'usuaris menors d'edat segons la seva edat.....44
- Gràfic 13. Número de test segons el programa d'intervenció 44
- Gràfic 14. Tipus de programa d'intervenció 45
- Gràfic 15. Motiu aplicació prova.....46
- Gràfic 16. Elevació escala de desitjabilitat social.....47
- Gràfic 17. Interpretació de les proves 48
- Gràfic 18. Integració dels resultats segons informes 48